Reino Sepp.
Högholmsgränd. 31.
127 46.

EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 16. veebr. 1974
Nr. 13 (3901) 16. aastakäik

Solzhenitsõn kaotas oma kodakondsuse Saadeti Saksamaale

Nobeli laureaat Aleksander Solzhenitsön kaotas Sovjeti ülemnõukogu presiidiumi otsusega oma kodakondsuse ning saadeti N. Liidust välja, Saksa Liiduvabariiki. Solzhenitsön viidi seitsme miitlitsaametniku poolt kodust ära teisipäeva pärastlõunal, kusjuures tegemist oli selgekujulise kodusse sissetungimisega, nagu jutustab Solzhenitsöni abikaasa. Kirjanikule anti võimalus pakkida mõningad vajalikumad esemed väikesesse kohvrisse ja selga panna üleriided. Ent talle ei öeldud sönagagi, mis on juhtumas.

Järgmise päeva pärastlõunal saabus Solzhenitsön Aerofloti regulaarliini lennukiga Frankfurti. Liiduvabariigi valitsuse poolt lennuväljale saadetud autos toimetati ta Kölni läheduses asuvasse Langenbroichi külla, kus asub saksa kirjaniku ja samuti Nobeli laureaadi Heinrich Bölli suvila.

Aerofloti lennuk hilines neli tundi. Moskvas oli teistele reisijatele öeldud, et starti takistab halb ilmastik. Tegelikuks põhjuseks aga oli Solzhenitsöni väljasaatmine. Kuulduste kohaselt olevat kirjanik keeldunud, mistõttu start hilines, teisalt märgitakse, et väljasaatmise formaalused võtsid aega. Sest kõrgemad sovjeti võimud olevat viseerimise asjus olnud kontaktis saksa esindustega jne.

Lennukis asunud teised reisijad – suurem osa N. Liidust väljarändajad – ei teadnud üldse, et Solzhenitsön viibi spardal. Ta olnud täielikult isoleeritud ja teda saatnud neli KGB-ohvitseri.

Järg lk. 11

Soomepoiste juubelinäitus

"Soomepoiste" Söprusühing JR-200 tähistas nädalavahetusel eesti vabatahtlike üksuse loomise 30-ndat aastapäeva Stockholmi Eesti Majas, muu hulgas näitusega, kus oli esitatud haruldasi dokumente ja mälestusesemeid — ei puudunud ka vabatahtlikust ohvitseri munder ja vaenlase poolt läbi lastud teeviit. Pildil tuntumaid "soomepoiste" juhte kapten Karl Talpak. (Foto Gunnar Hiis)

1,5 milj. elanikku E.V. alal

Okupeeritud Eesti Statistika Keskvalitsuse teadaande järele oli Eestis 1. jaanuaril 1.418.000 elanikku. Kui palju selles arvus on eri rahvusi, ei märgitud.

Tuleb siiski pidada, et osa Virumaast Narva ümber ja osa Petserimaast on liidetud administratiivselt Venemaa külge, mistõttu neil aladel elunevad eestlased statistikasse ei kuulu. Kui Eesti Vabariigi territooriumiga arvestada, siis tõenäoliselt ulatub elanikkond juba üle 1,5 miljoni.

Eesti luule menu

ROOMA (EPL) – Firenze (Floorents) linnavalitsus korraldas linna raekojas 10. veebruaril kirjandusõhtu, mis oli pühendatud eesti luulele ühenduses eesti luuleantoloogia ilmumisega Itaalia keeles. Eesti luule tõlkeid kandis ette üks itaalia ringhäälingu diktoreid.

Teatri "eksam" kujunes teatrisündmuseks!

– Arvo Mägi "Vanaema" esitamine on mitmeti tähelepanu väärivaks sündmuseks meie teatrielus, ütleb EPL teatriarvustaja Eduard Reining lavastuse kohta, mis on juba esitatud Norrköpingis ja Eskilstunas menuga ning läks kahele täismajale Stockholmi Södra teatris möödunud nädalavahetusel.

Tõepoolest, "Vanaema" oli nagu teatud pöördepunktiks ajal, mil köneldakse eesti teatri publikukriisist, samal ajal näitas ta näitlejaspere uut juurdekasvu parimast küljest.

Lavalt kaua eemal olnud lavastaja Agnes Lepp oli noortele pikemat aega teinud "teatrikooli" ja seda oli märgata selles ilmses edenemises, mida tükis näitasid ka juba varem laval olnud tegelased. Ja siis: tükk oli elulähe, meid kõiki puudutav, ülimalt kaasaegne ja ajakajaline.

Agnes Lepp oli näidendi autorilt oma õpilaste jaoks tellinud ja selle tõttu oli tükk, nagu see ilmnes, otse ansamblile kirjutatud – igaühel oli temale sobiv osa. "Eksamitöö teatrikoolis oli hästi sooritatud," oli üldiseks arvamiseks ja sel arvamisel on ka arvustaja meie tänases lehes.

Muide – näidend on kohaldatud ka "inglise" versiooniks, s.t. selliseks, et noored laval könelevad roots! "blandat" asemel ameerikaeesti "blen-

Järg lk 3 ja 11.

Vanaema (istub laua taga) omade hulgas Rootsis. Vasakult Leena Öun, Siiri Kriisa, Uno Tõnissoo, Heljo Mängel ja Epp Lohk (EPL-foto Jaak Kruusmägi).

EPL Laupäeval, 16. veebr. 1974

DILEMMA

Brezhnev & Ko saatsid miilitsamehed Solzhenitsöni vahistama, kuna ta oli keeldunud järgimast KGB käsule tulla ülekuulamisele. Kirjanik oli keeldumisel miilitsamehele üle annud protesti, mis veel kord alla kriipsutab tema hulljulgust: "Suur ja üldine ebaseaduslikkus valitseb meie maal juba palju aastaid. Ametivõimud peaksid vabaks andma süütult kinni istujad ja karistama neid, kes on varem süüdi olnud masslikvideerimistes. Ametivõimud peavad enne ise õppima seadusi täitma enne kui nad nõuavad, et teised seda teeksid."

See väljakutse oli diktatuurile nagu hoop näkku ja tulemuseks oligi käsk Nobeli laureaat vägivaldselt KGB-sse nn. ülekuulamisele tuua. Varsti selgub, kas see tähendab talle lõplikku vabadusekaotust, mis näib tõenäolisena, kui ta ei alistu ja nõukogude kombe järele "pattu ei kahetse".

Paistab, et Kreml dilemma ees, mis ette võtta oma julge ja maailmakuulsa vastasega, on astumas otsustavaid samme, mis sihivad maailma avaliku arvamise mittearvestamise suunas. On kõneldud ka võimalusest, et kirjanik sunnitakse eksiili lootuses, et tema erikaal seal kiiresti kahaneb, nagu see on mitmel juhul varemgi faktiliselt toimunud.

Kuid näit. Trotski väljakihutamisel ei olnud seda efekti ja Kreml oli sunnitud teda likvideerima salamörvari väljasaatmisega.

Kremli dilemma on seda suurem, kuna midagi enneolematut on juhtunud: miljonid inimesed läänes loevad praegu tött Nõukogude rezhiimi julma tegelikkuse üle ja on vapustatud. Isegi mõned kultuurinaiivid, kes on hoolikad olnud propageerima idasidemeid on avalikult massmeedjumeis tunnustanud, et nad pärast Solzhenitsöni raamatu lugemist on "teised inimesed", neid on põhjani vapustanud esitatud faktid.

Faktid, mis ongi kokkuvõetud kirjaniku protestiridades KGB-le: "Suur ja üldine ebaseaduslikkus valitseb meie maal juba palju aastaid." Tõsiasi, mida läänes ei ole tahetud uskuda. Isegi nii kogenud poliitik, kui omaaaegne rootsi välisminister Undén avaldas a. 1946 baltlaste väljaandmise otsustamise järele riigipäeval avalikult usku "nõukogude seadusliikkusse" — sõnakõlksusse, mis tänaseni on käibel.

Kremlil tuleb valida, kas jätkata Stalini poolt kättenäidatud terroriliinil või siis näidata maailmale terroristide vastutuselevõtmisega, et juhtkonnal on tõsi taga inimõiguste jaluleseadmisega. See on aga raske, sest praeguse juhtkonna "südamik" on olnud Stalini käsilased viimase eluajal.

Nii on tõenäolisem rangem valik, mille suunas näitavad ka KGB-ülema Andropovi Eesti-külastusele järgnenud arvukad vangistamised, samuti ka aktsiooni asumine Solzhenitsöni vastu.

Ka väljaspool N. Liitu ja raudeesriiet hakkavad kerkima küsimused, mis sellelgi poolel on ebamugavad. Kissingeril on kahtlemata raskem avalikkuse tuge USA-s saada oma lähenemispoliitikale kommunismimaadega, Willy Brandtil läheb piinlikuks Eestist ja Lätist Moskvasse tulnud sakslaste demonstratsioonide pärast, kes igatsevad suurest rahvastevanglast välja ja ega Olof Palmelgi ei olnud röömu lugeda mõne päeva eest ajaleht "Dagenist" avalikku Aleks. Militsa poolt esitatud küsimust: "Kui kaua kavatseb riiklik ettevõte Kalmar-Verkstad" jätkata masinate saatmist Siberi orjalaagri-ettevõtetele?" — on ju Rootsi olnud restriktiivne näit. Lõuna-Aafrikasse, Rhodeesiasse, Portugali asumaadesse ja mujale varustuse saatmisega, mis võiks tugevdada rõhumispoliitikat.

Solzhenitsöni informatsioonid on kahtlemata tugevasti mõjustamas rahvusvahelist hoiakut N. Liidu suhtes. Ja seda pikema toimega kui see on olnud vägivallainvasioonide puhul UNgari ja Tshehhoslovakkia vastu, sest alles nüüd ilmneb, et terror ja ebaseaduslikkuse puudutab iga kodanikku, täpselt samal viisil kui see toimus lääne avalikkuses seni unustamatul Hitleri-perioodil. See ei ole ühekordne poliitiline ja strateegiline aktsioon, vaid pidev s ü s t e e m.

Nagu pärast käesolevate ridade kirjutamist selgus, valis Kreml siiski Solzhenitsöni N. Liidust väljasaatmise tee.

KLA

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 170:—
Termin (4 kuud) ..... kr. 62:—
Kuu ..... kr. 17:—

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1974

Kirjaniku juubeliõhtu

Kirjanik Raimond Kolgi 50.a. sünnipäeva tähistamiseks Eesti Majas pühap. 17. veebr. kell 17.00 toimuval kirjandusõhtul tulevad esilettekandele kaks selleks puhuks loodud helitööd juubilari sõnadele.

Sopran Kristina Lundkvist esitab esmalt Lembit Avenssoni soololaulu "Müüt" ja koos alt Monica Gårdebäckiga Kaljo Raidi dueti "Kooriloul". Klaveril saadab Harri Kiisk.

Ülevaate R. Kolgi loomingust annab Arvo Mägi. Juubilari luuleloomingut esitavad Elo Rähn ja Kalju Lepik ning novelli "Asetäitja" loeb Rein Vellner. Lõppsõna kirjanik August Mälgult.

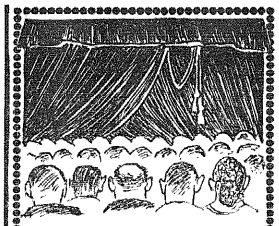

Eesrile tõuseb täna Göteborgis ja homme Boråsis

A. Mägi näidend

VANAEMA

etendus toimub täna, laupäeval, 16. veebr. kell 19.00

Göteborgi Kontserthoone Stenhammari saalis

Homme, pühapäeval, 17. veebr. kell 15.00

Boråsi Engelbrekti koolis

Teatrikassad on avatud 1 tund enne etenduste algust ja

STOCKHOLMI EESTI TEATER

loodab teatrisõprade rohket osavõttu.

E.V. aastapäeva aktus Stockholmis

Üliõpilasnooruse nimel kõneleb Mart Nõmm Göteborgist.

Pühapäeval, 24. veebruaril pühitsevad Stockholmi eestlased Kontserthoone suures saalis oma vabariigi 56-dat aastapäeva piduliku aktusega. Samaaegselt pühitsetakse iseseisvusaegse Eesti suure riigimehe Konstantin Pätsi sajandat sünnipäeva. Aktus algab kell 13 ja pääsmed sinna on eelmüügil Eesti Majas — Eesti Kultuuri Koondises ja Eesti Rahvusfondi büroos. Aktuse päeval, pühapäeval, 24. veebruaril toimub pääsmete müük kohapeal, Kontserthoone fuajees üks tund enne aktuse algust. Aktus algab täpselt kell üks päeval.

Aktuse kava koosneb kahest osast. Esimese osa ütleb aktuse avasõna üliõpilaskonna esindajana Mart Nõmm Göteborgist. Konstantin Pätsi elutööst ja panusest Eesti riigi ajaloos kõneleb adv. Ervin Pang. Aktuse kõne peab Heinrich Mark, kuna rootsipoolseks kõnelejaks on Anne Marie Bratt.

Pärast vaheaega algab aktuse kontsertosa, kus lauludega esineb Valdek Jürisoo (bass) ja viulisoolodega Celia Aumere. Klaveril saadab soliste Harri Kiisk. Edasi kuuleme koorilaule Stockholmi Eesti Naiskoorilt ja Meeskoorilt, kes esinevad koos segakoorina Hilma Nerep-Mossini ja Lembit Leetmaa juhatusel.

Endastmõistetavalt täidame ka sel aastal oma suurel rahvuslikul pidupäeval Stockholmi esindusliku Kontserthoone suure saali viimse kohani. Ja pääsmed sinna hangime aegsasti!

EV aastapäeva kaks üritust GÖTEBORGIS

Mele suurimat rahvuspüha — Eesti Vabariigi aastapäeva, seekord 56-ndat, tähistatakse Göteborgis kontsert-aktusega, mis leiab aset pühapäeval, 25. veebruaril KFUM-KFUK suures kuuldesaalis, Parkgatan 11 (sisseminek Erik Dahlbergsgatanist).

Aktus algab kell 14. Avasõna ütleb Eesti üliõpilaskond Göteborgis esindajana fil.stud. Toomas Kutti. Seejärel esitab Göteborgi Eesti Algkooli õpilaskoor kaks laulu. Aktuse-kõne peab fil.lic. Tiit Kauri. Rootsi-poolseks sõnavõtjaks on endine kultuuri- ja haridusala juhtivaid isikuid Göteborgi linnavalitsuse juures, lektor Bertil Hansson.

Muusikalises osas esineb solistina viulikunstnik Alfred Pisuke koostöös pianist Hilja Saarnega. Koorilaule on Göteborgi Eesti Meeskoorilt ja ühendatud koorilt, mille moodustavad Göteborgi Eesti Naiskoor ja Meeskoor ühinenult. Kõiki kooriesinemisi juhatab Eero TArjus. Kavas on ette nähtud veel tervitused. Kontsertaktus lõpeb hümnide laulmise ja lippude väljavilmisega. Lippudetseremoonia eest hoolitsevad gaidid ja skaudid.

PÄTSI MÄLESTUAKTUS

Vabariigi aastapäeva ürituseks võib nimetada ka president Konstantin Pätsi mälestusaktust, mis toimub laupäeval, 23. veebruaril — seega eksaktselt tema 100. sünnipäeval.

Nimetatud aktus toimub Kristiine koguduse ruumides, Götgatan 15, algusega kell 16. Ka selle aktuse kava kujuneb tõhusaks ja sisukaks. Algab see proloogiga, milleks on üks Gustav Suitsu luuletus näitlejatar Tilu Haameri ettekandes. Sõnavõtte on kolmelt isikult: Esinduse büroojuhataja Ahti Pae kõneleb Pätsist kui riigimehest, agr. Ruut Pagland vaatleb Pätsi tegevust poliitikuna ja dr. Albert Tilk jutustab tema akadeemilisest tegevusest.

Muusikalist vaheldust pakuvad topelt-meeskvartett August Tamme juhatusel ja noorte lauluansambel "Lemmikud" Silm Brobergi juhatusel.

— — —

Vahvuse eest medal

SUDNEY (VES) — Sydneys elunev 34-aastane Ado Hint, kes töötab jaamatülema abina, saab ametivõimudelt autasu, kiitusekirja ja vahvusmedali. Aumärgi annab temale peatselt üle kindralkuberner.

A. Hint oli 20. sept. 1972. a. jaamas teenistuses ja vestles seal oma abikaasaga, kes töötab samas jamas, kui märkas, et jaamas jookseb ringi suure noaga mees. Umbes 15 min. jooksul pussitas see kolme naist ja jaamatülemat, viimast nii raskelt, et ta verekaotusest suri. A. Hintil õnnestus meeltesegaduses meest nii kaua kinni hoida, kuni saabus politsei. Julge teo eest esitati ta raudteevalitsuse poolt autasustamiseks.

A. Hint saabus Austraaliasse 24. a. tagasi väikese poisikesena koos ema ja õega.

— — —

JUHAN AAVIK TÄNAB

Minu sügavaim tänu kõigile organisatsioonidele ja üksikisikuile mitmel mandril, kes mind minu üheksakümnenda sünnipäeva puhul rõõmustasid hääde soovidega lühemas ja pikemas vormis ning meeles pidasid annetustega mitmesugusel kujul. Tahaksin neid kasutada selleks et minu helitööd ja mälestused oleksid teile edaspidi hõlpsamini kättesaadavad.

Palju tänu vastavate aktuskontsétide ja õhtute korraldajaile: Stockholmis, Baltimore'is, New Yorgis, Tallinnas, Torontos ja Londonis, samuti mõtlen tänumeeles neile esinevaile-interpreetidele ja kokkutulnud kuulajaskonnale. See kõik on mind hingeliselt sügavasti liigutanud. Ma pole võimaline seda tasuma muuga kui palun leppida nende väheste tänusõnadega, sest viibin praegu hooldushaiglas.

Südamlike tervitustega teie kõikide

Stockholmis, veebruaris 1974

JUHAN AAVIK

EESTI MAJA WALLING. 34-I

KÖÖK VAJAB ABILIST

Röömustavalt suureneva Eesti Maja külastamise tagajärjel vajab Eesti Maja köök veel ühte abilist.

Tööülesannetest, tööaegadest ja üldse tingimustest informeerib perenaine Miljande Pärtma telefonil 21 81 34, äripäeviti kõige sobivamalt kella 13 ja 17 vahel.

— — —

Noortetöö erinäitus Eesti Majas

16. kuni 24. veebruarini toimub Eesti Majas ülevaatenäitus "Eesti Noored Veskijärvel, Kotkajärvel, Metsalaskerajal ja Metsakodus". Näitus avatakse 16. veebruaril kell 15.00. Näitus on avatud laupäeviti ja pühapäeviti kella 15.00 kuni 21.00 ja tööpäevadel kella 15.00 kuni 21.00.

Näituse korraldab Eesti Skautlike Noorte Raadio Klubi koostöös Eesti Kultuuri Koondisega ja Eesti Noortetööga. Näitusel on kahe Stockholmi suurfirma poolt välja pandud moodne raadiosaatejaam "Drake" ja kaasaskantav elektrijõujaam "Honda", milldega on võimalik lähemalt tutvuda. Noorte Raadioklubil on kavas nimetatud saatejaama aparatuuri osta ning koos näitusega stardivad noored laialautusliku korjandusaktsiooniga, et ettevõetud programmi teostada Maailmalaager Metsakodus 1975 ajaks.

RAADIOSAATJA "OLE VALMIS!"

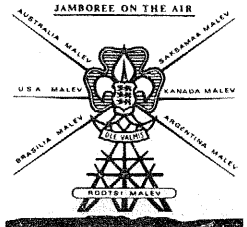

SKØGR

Eesti skautlike noorte raadioklubi amatöörsaatja "Ole valmis" (signaal SKØGR) tutvustamiskaart.

Södra teatris. Vasakult Leena Öun, Siiri Kriisa, Tarmo Sepp, Madis Gering, Heljo Mängel, Uno Tönissoo, näitejuht ja teatritrupi öpetaja Agnes Kaasik ning paremal äärel autor Arvo Mägi (EPL-foto Jaak Kruusmägi)

"Vanaema" — tähelepandav sündmus meie teatrielus

Arvo Mägi näidendi "Vanaema" esitamine on mitmeti tähelepanu väärivaks sündmuseks meie teatrielus. Esiteks on selle ettevalmistamisega ja lavale toomisega saanud konkreetseks teoks pikki aastaid ühes või teises seoses mölgutatud möte, et näitlejate järelkasvu teadmisi ja oskusi paguluses tuleks täiendada kavakindla stuudiotöö korras.

Teiseks on tegelikku teatritöösse taas rakendatud Agnes Lepp-Kaasik, täisvereline näitleja, kes kahjatsusväärselt rida aastaid on loovast teatritööst eemal seisnud. Kolmandaks on Arvo Mägi oma uusimas näidendis amüsantsel, viisil penetreerinud kaasaja probleeme. See on tükikene igapäevast elu argipäevaste pisiprobleemidega.

Autor väldid teadlikult ühe või teise probleemi liigset esiplaanile nihutamist, liigset kohtumöistmist. Arvo Mägi on mötiskleja, arutleja — ta eelistab vihjeid ja ümberütlemisi näpuga näitamisele ning tömbab ka vaataja kaasa mötlema js ise otsustama. Elutösidas on segatud huumoriga, tüüpide elulisus, voolav sönastus ja tabavus repliikides köidab vaatajat. Autor kasutab, eriti nooremasse generatsiooni kuuluvate tegelaste puhul, igapäevast könekeelt, eesti keelt segatud rootsikeelsete sönadega. Seda stiili matkides vöiksime ütelda, et Arvo Mägi "Vanaema" ei ole kirjutatud laiatarbekauba laagritööna, vaid valmistatud kliendi isikliku möödu järgi — näidend on "skräddarsydd", nagu seda rootsi keelepruugis väljendatakse. Näitlejad laval ei pruugi pingutada andmaks liha ja verd näidendi kujudele, vaid autor on oma teksti ütlemislaadi sobitanud tegelaste liha ja vere isikupärale.

teater

Ja löpuks on tervitatav ja pikemas perspektiivis ülimaalt tänuväärne see aktsioon elevuse tekitamiseks "Vanaema" lavastuse ümber, mida ajakirjanduses ja muude leidlike vötetega teostas Stockholmi Eesti Teater Koostöös Eesti Komiteega ja Stockholmi Eesti Noortetööga. Eesmärgiks on noorte ulatuslik kaasatömbamine — algul teatrikülastajatena ja pealtvaatajatena, hiljem huvi ärgates aktiivselt kaasatöötajatena. On vana töde, et huvi millegi vastu kasvab ja süveneb vastavalt sellele, kuidas laieneb ja süveneb meie tutvus huviobjektiga. Ei saa tösist huvi ilmutada selle vastu, mida sa ei tunne vöi millest aru ei saa. Lootkem, et see varakevadine külv annab kord head löikust!

Kavalehelt vöime lugeda, et teatrinoorte täienduskursus toimus hooajal 1972/73 ja hölmas kokku 60 töötundi teoreetilisi teadmisi töhustatud praktiliste improvisatsioonietüüdidega. Neid stuudioharjutusi juhtis Agnes Lepp-Kaasik, iseseisvusaegse teatrikooli kasvandikke. Tema lavapraktika öpetajaks oli meie vöimekamaid öppejöude sel alal Hilda Gleser. Kuuekümnetunnine kursus ei ole muidugi pikk aeg, kuid ka selle aja jooksul vöib vahendada ja omandada teadmisi, mis vöivad kasuks tulla oskusele iseseisvaks loominguliseks tööks ja enesekindluse saavutamiseks. Näitleja looming laval söltub sellest, kui sügavalt ta suudab kuju olemust ja kui ulatuslikud on ta väljendusvahendid.

"Vanaema" on seega sellest kursusest osavötjate eksamitööks, nende suutmiste proovimine ühe konkreetse näidendi ulatuses. Nii öpetaja kui ka jüngrid vöivad tulemustega rahul olla — etendus oli huvitav ja pani kaasa elama.

Stockholmis anti "Vanaemaga" kaks etendust — laupäeval, 9. veebruaril ja pühapäeval, 10. veebruaril ning mölemad etendused läksid Södra teatris viimse kohani väljamüüdud majale. Publikumenu, mida me kahjuks pole vöinud ammu enam nentida.

"Vanaema" nimi- ja peaosalist Hildat kehastas silmapaistvate tulemustega Heljo Mängel-Sundsvik. Mäletame teda esmakordselt omaaegsetelt Stockholmi Eesti Gümnaasiumi öpilasetendustelt elavaloomulise, särtsukalt ulja noorukina. Vanaema osas on ta umbes viiekuuekümnetes aastates lesknaine, saabunud kodumaalt Rootsi poja juurde, et siiaelama jääda. Ta mask, kehahoiak ja könnak ning jutuviis oli usutavalt vanainimeselik ning kui ta löpupoole muutub nooruslikult elavamaks, vöib seda panna hingeliste elamuste arvele — ta abiellub et asuda maale perenaiseks. Seesmise kontakti poja perekonnas saavutab ta ainult teismelise Reedega (poja suhtes oleks vahel nagu tahtnud näha südamlikumat suhtumist), kuid ta kogeb muuseas öige varsti, et pagulaste elu Rootsis on raskem kui kodumaal, sest tuleb muretseda palju rohkem asjade pärast, mis kergendavad elu . . .

Insenerist poega Valter Malmi ja ta naist Ainot kehastasid Uno Tönissoo ja Epp Lohk-Sundström hea toimetulemisega. See on tüüpiline perekond, kus naine on sönarohkem ja oma tahtmist teistele pealesuruv pole. Nende osateostuses oli rida önnestunud stseene.

Näidendi noori kahastasid laval tütar Reedi osas Siiri Kriisa, poeg Mardi osas Tarmo Sepp ja Reeda klassiöe Lemmi Puustaki (Mardi lemmik!) osas Leena Öun. See oli tore, uljas vaadata ja kuulata oma sönaseadmises ja mängulustis. Tütarlapsed on abiturendid, poiss möned aastad vanem — üliöpilane. Seepärast oleks just temalt oodanud vahel tösisemaid möttekäike, nüüd hoolitses nende eest Reet. Tema oli läinud vanaemasse . . .

Hilda söbratari, klatshihimulise Niina Kuusiku episoodilist osa kehastas suure ilmekusega Agnes Lepp-Kaasik.

Madis Gering, keda oleme kohanud Eesti Algkooli lasteteatri lavastustes, kehastas siin raadioäri omaniku Ants Piirimäe osa, kes igatseb linnaelust maale ja saab endale elukaaslaseks vanaema Hilda. Tema häbelikus kosimisstseenis oli mönusat tagasihoidlikku koomikat.

"Vanaema" lavastuse oli Agnes Lepp-Kaasik teostanud hoolika tähelepanuga üksikstseenide viimistlemisel ja koosmängu arendamisel, saavutades huvitavad misanstseenilisi kujundamisi. Vöis nentida rida leidlikke mänguvötteid. Muidugi oli tal lavastajana, samuti nagu näitlejail osateostajaina, rohkem aega ettevalmistamistöödeks kui see tavaliselt sünnib. See ekstra pingutus tuli asjale aina kaskuks.

Ilmar Looranna lavakujundus möjus puhtalt ja praktiliselt. Lydia Viidas-Tiitso oli kavandanud ajakohased, värvilt ja löikelt hästi sobivad kostüümid.

Kontakt lava ja saali vahel oli väga elav ja kiiduavaldused segadased. Etenduse löppedes rivistused tegelased lavale rohkete tänulilledega. Lavale aplodeeriti ka autor ning Agnes Lepp-Kaasik ja Arvo Mägi vahetasid tunnustavaid komplimente teine teisele. Ja publik vöis rahuldatuna heatujuliselt kojuteele asuda — olime kaasa elanud ühele täisverelisele teatrielamusele.

ED. REINING

Mürgiga kängurute "arvu vähendamas"

SYDNEY — Kängurud on kujunenud Austraalia sümboliks just nagu piibrid näivad esindavat Kanadat. Kuid kängurud on suured loomad ja nad on viimaste aastate jooksul olnud suure sigivusega. Austraalia lambakasvatajad ja farmerid pöördusid valitsuse poole palvega hakata känguruid hävitama, kuna nad tallavad ära köik väärtuslikud loomade sögimaad ning löhuvad ära piiriaiad. Kängurute suurt sigivust seletatakse selleta, et valitsus keelustas ligi kaks aastat tagasi nii känguruliha kui nahkade väljaveo.

Nüüd on aga valitsus asunud känguruid kiiresti hävitama mürgitamise teel. Loomade joogikohtadesse pannakse arseenikut, mis on kiire möjuga mürk.

Kogu Austraalia on sellisest barbaarsest tapmisviisist jahmunud. South Wales'i loomakaitse selts esitas valitsusele märgukirja kus muuseas üteldakse järgmist, '2Kui Austraalia valitsus ei loobu oma plaanist hävitada känguruid mürgitatud vee joomisega, siis hoolitseme meie selle eest et kogu maailm saab teada kuivörd barbaarne on Austraalia ja kuidas ta hävitab oma rahvuslikke loomi."

Kuid valitsus ei taganenud oma kavadest, vaid teatas, et kängurud tulevad hävitada, et hoida lambaid ja kariloomi. "Meie kindlustame kängurute kui loomaliigi säilitamise, hävitamisele tulevad ainult üleliigsed loomad.". teatas austraalia valitsus.

EESTI KULTUURI KOONDIS
POSTGIRO 57588

Kohalik elu

GÖTEBORG

Naiskoori kontsert

Göreborgi Eesti Naiskoori kontsert toimub laupäeval, 16. märtsil k. 17 KFUM suures saalis, Erik Dahlbergsg. 1.

Koori kava, peamiselt eesti heliloojailt, koosneb suuremalt osalt lauludest, millised tulevad ettekandele esmakordselt.

Solistina kontserdil on kaastegev opperilaulja Mats Andersson, bariton, keda saadab klaveril Hilja Saarne.

Üksikasjaline kava kontserdi kohta ilmub lähemal ajal.

JÖNKÖPING

EV aastapäev

Eesti Vabariigi 56. aastapäeva pühitsemine toimub 24. veebr. kl. 15 jumalateenistusega Kristiine kirikus. Jutlustab öp. V. Takkel. Pärast jumalateenistust ühine koosviibimine kohvilauaga koguduse majas. Köik teretulnud.

NORRKÖPING

EV aastapäev

Pühapäeval, 24. veebruaril algusega kl. 14 toimub EV aastapäeva konsertaktus Folkets Husi Branting-saalis kolmandal korrusel. Kavas segakoori ettekandeid J. Äro juhatusel ja skautide-gaidide ettekandeid. Aktuseköne peab Alur Reinans. Sooloaule esitab Andres Grosenius-Kukk, keda klaveril saadab pr. Andrae.

Pärast aktust on Eesti Kodus ühine kohvilaud, millest osavötjail palutakse teatada kas EK perenaisele pr. Loognale tel. 011/16 28 04 vöi hr. Allasele tel. 011/13 01 34 hiljemalt 21. veebr.

Al. Vastalu in memoriam

18. jaanuaril k.a. suri Chicagos endine Nömme linnaarst dr. Aleksander Wastalu sen.

Kadunu sündis 2. veebr. 1898 Puurmani möisas kupja pojana. Keskhariduse omandas ta Tartus Aleksandri gümnaasiumis, vöttis osa öppursödurina Vabadussöjast mille järele asus öppima arstiteadust Tartu ülikoolis, selle löpetades a. 1926. Üliöpilasena kuulus Korp! Ugalasse.

Peale ülikooli löpetamist töötas Ülikooli II sisehaiglas ja hiljem Nömme linnaarstina, kus ta töötas kuni pögenemiseni a. 1944. Pögenemisteee viis tema üle Saksamaa Chicagosse, kus ta öiendas nöutevad kutseeksamid ja töötas kuni surmani praktiseeriva arstina.

Lahke ja söbraliku mehena omas ta suure söprade ringi ning heade kutseteadmiste töttu suure abivajajate hulga. Töötas vöörsil kaasa rahvuslikes organisasioonides juhtivatel kohtadel.

Lähematest perekonnaliikmetest jäävad leinama abikaasa, arstist poeg ja meditsiiniöest tütar Ameerikas ning kasupoeg Saksamaal.

Puhka rahus armas söber vööramaa mullas!

AUGUST MOKS

Lasteaed õpetab eesti keelt

Stockholmi Eesti Lasteaias Eesti Majas alustas tegevust erigrupp nendele segabieludest sündinud lastele, kes ei valda eesti keelt küllaldaselt eesti keeles tegutsemiseks vöi üldse ei oska eesti keelt.

Esimesel päeval vöttis osa 9 last. Nende keeleliseks juhendajaks ja öpetajaks on Uppsala ülikooli üliöpilane Jüri Romot. Grupp tegutseb esmaspäeviti ja kolmapäeviti kl. 15—17-ni ning on avatud uutele lastele. Öppetulemusi ja meetode arutatakse pidevalt läbi lapsevanematega.

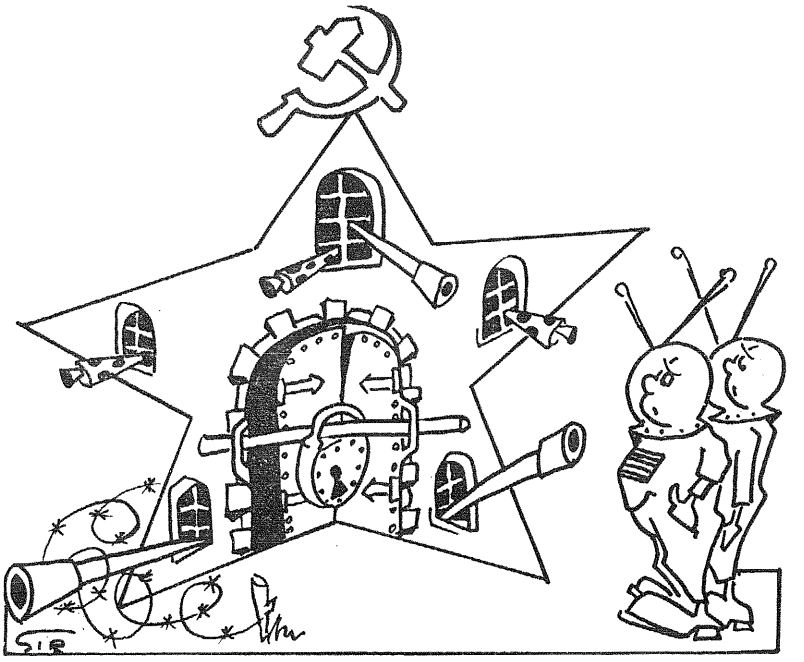

USA ja N. Liidu kavatsetav koostöö ja kosmosesõitude esimene treening peeti vene kosmonautide linnas, mis kannab nime "Tähelinn", asudes 32 km Moskvast. Linnas elavad vaid kosmonaudid ja nende perekonnad ning see on ümbritsetud kõrge müügia. Väravad on tugeva valve all.

— Milleks?

— Eks Kremli isandad hoolitse, et sel pärismaalasel oleks see õige miljöö ja igati kodune tunne.

Liivlaste vanem Kaupo ja Ungern-Sternbergid

Kaupo on Toreida liivlaste vanemaid ja Ungern-Sternbergide Liivi vanemaid aadlisuguvõsasid. Kaupo elas, valitses ja võitles 1200-datel aastatel. Kaupo valitsemisalaks teiste vanemate kõrval oli Koiva jõest paremale jääv territoorium. Kaupot nimetatakse selleaegseis ürikuis rikkaks meheks, kuna tal olnud põldu ja mesipuid. Kuigi ta oli liivlaste ühe väiksema osa vanem, omas ta ometi silmapaistvat mõjukust. Ristisõdade küündumisel Liivimaale on ta esimesi, kes võttis vastu uue usu ja laskis end ristida. Nimelt on Kaupo 1187.a. pödenud mingit haigust ja munk Theodorich on ta sellest parandanud, mis andnud peamise tõuke ristiusu vastuvõtmiseks.

1203 on ta koos Theodorichiga käinud Saksamaal ja Roomas. Nähes kristliku maailma linnu ja kõrget kultuuri, päälegi leides paavsti poolt vastuvõttu, avaldas ka see teatud mõju Kaupole, mille tulemusena Kaupo siirdus sakslaste poolele, jatkates koos nendega võitlust veel ristiusustamata Läänemere maadel.

Rahvas aga nägi Kaupos ülejooksikut ega järgnenud taile nii massiliselt ristiusku. Selle vastu rahvas hoopis hävitas Kaupo varanduse. Kaupo oli sunnitud põgenema Riiga, kus ta asub sakslastega koos võitlusse otse liivlaste vastu. Alistanud liivlased saab ta sakslastelt oma endise liivlaste vanema positsiooni tagasi.

Madisepäeva lahingus eestlaste vastu sai ta haavata ja suri 22. septembril 1217. Enne surma pärandas ta aga kogu oma varanduse Liivimaa kirikule. Arvatavasti ei olnud tal ka enam poegi, kuna tema teadaolev poeg Berthold langes 1210 koos Kaupo välmehe Vene'ga Ümera jõe ääres.

Ungern-Sternbergide suguvõsast öeldakse, et see on nii kaua asunud Liivimaal kui vana on Liivimaa ajalugu. Vähemalt 13. sajandi keskel on juba Riia peapiiskopi vasallide hulgas esinenud Hungaria nimi. Enne 1316. aastat on juba ürikutes Ungaria, resp. Hungaria suguvõsa 18 korda mainitud. Orduajal on nime vormiks de Hungaria.

Ajajooksul omandasid nad nii Liivi- kui Eestimaal omale mõisu ja kujunesid suurimaks aadlisuguvõsaks neis provintsides. 27. oktoobril 1653 tõstab Rootsi kuninganna Christina Riia linnahoidja Wolmar von Ungerni Rootsi aadlikuks kui "Ungern-Sternbergi, Pirksi vabahärra".

Aadlinimi Sternberg esineb juba ammu varem Böömimaal, Schleesias, Määrimaal, Morelis ja Mecklenburgis. Piiskop Albrecht püüdis võita viimaseid paganaid Põhja-Euroopas, saates selleks sinna misjonäre, luues sidemeid naabruse vürstidega, samuti liivlaste ja lätlaste vanematega, arendades ühtlasi nende kaudu kaubavahetust Gotlandi ja Lübeckiga ning püstitas vallutatud maadele kindlusi ning linnu.

Paavst Innocenz III oli oma bullaga 5. oktoobrist 1199 teinud korralduse ristisõdijate juhtimiseks Liivimaale — Jumala ema maale, millest, s.o. Mariast, on tuletatud mõiste Maarjamaa.

Piiskop Albrecht kogus ristisõdijaid Saksamaalt, et saata neid järgmisel varakevadel Liivimaale. Olid nad siin ühe aasta sõdinud, pöörduti sõjasaagiga tagasi Saksamaale. 13 korda saatis piiskop Albrecht vägesid Liivimaale ja pärast Riia linna asutamist 1201 saatis ta 1202 siia oma noore kiriku kaitseks Mõõgavendade Ordu. Ka vajas kirik vasalle. Võitlejaile anti privileegid, mis kindlustasid neile teatud maa-alad viimaste valitsemisõigusega.

Teiste hulgas tuli 1211 Johannes Sternberg Böömimaalt Liivimaale 500 ratsaniku ja 500 jalaväelasega, asutades Ungarni piirkonna, mille tõttu teda nimetati Ungern-Hauptmann de Hungaria. Kui vahvale kristluse eest võitlejale andis piiskop Albrecht talle Sissegalli distrikti Lätimaal ja Johannes von Sternberg Hungaria abiellus 1232 liivlaste vanema Kaupo tütre Hedvigiga.

Ta näib ka oma vapi olevat üle võtnud liivlastelt seitsme põhjatähe ja kolme liiliaga ainukese erinevusega, et Ungern-Sternbergi vapi kilbi värvuseks on sinine, kuna liivlastel on see punane. Kui neitsi Magdalena, Kaupo teine tütar, suri, ehitas, Johannes de Hungaria tema hauale Sissegalli kiriku, mille ta Magdalena krikuks nimetas.

Kas ei pärine sellest kõik hiilisemad Magdalena nimelised kirikud või Magdalena nime sisaldavad, näiteks Maarja-Magdalena kirikud?

Kust pärineb aga nimi Ungern? — Sel ajal vahetasid paljud sakslased oma senise nime mõne uue vastu ja nii ka ülältoodud asjaoludel Johannes Sternberg Ungarni piirkonna asutajana. Hiljem on aga suguvõsa uuesti liitnud Ungerni nimele ka Sternbergi, kuna Ungern-Sternberg kõlab kindlasti palju kaunimini kui ainult Ungern.

Vanim dokument Hans (Johannes) von Hungernist on kadunud. Leiduvad ainult Moritz Brendise märkmed Ordu kroonikas, milles öeldakse, et ta on elanud veel 1252. Peale selle leiduvat ühes Rootsi arhiivis tema läänikirjast kaks teadet, üks 1262. ja teine 1269. aastast "Johannes von Ungernist zu Riga". Viimases nimetatakse teda Riia kiriku läänimeheks ja ta peab, kui ta 1211.a. juba siis asus, olema väga vana olnud.

Perekonna traditsiooni kohaselt oli Johannes Püha Jaroslawi vend ja tema vanemate nimed on olnud Dzislaw von Sternberg ja Sidonia von Waldstein.

E. VRAGER

Andres Kook, maksustamisintendent Västeråsis on Västmanlandi läänivalitsuse poolt valitsusele esitatud kinnitamiseks maksuameti direktoriks (uppbördsdirektör palgaastmes Be 5).

Soome arvustus: Kas elu Eestis on nii üksluine?

TAMPERE (EPL) — Tampereen Pikkuteatteri's (Tampere Väiketeater) oli 1. veebruaril okup. Eesti kirjaniku Enn Vetemaa näidendi "Õhtusöök viiele" (s.k. Illallinen viidelle) esietendus.

Nimetatud näidend ilmus trükituna a. 1972 ja sai kui "Nõukogude Eesti" parim näidend Juhan Smuuli-nimelise auhinna. Näidend oli m.a. Tallinna Draamateatri kavas. "Õhtusöök viiele"käsitleb noore abielupaari, Kadri ja Ilmari, omavahelist suhtumisprobleemi. Nad on pettunud nii üksteisest kui ka iseendast. Tegevus areneb sotsiaalse siduvuse, inimsuhete keerukuse ja väikekodanlike elutavade taustal. Just väikekodanluse vastu ongi löök suunatud. Näidendi on soomendanud Eva Lille. Lavastajana toimis Yrjö Tapper ja külalisnäitejuhiks oli Matti Tapio.

Aamulehti teatriarvustaja Olavi Veistäjä on pannud oma artikli pealkirjaks "Eesti pessimismi" (Virolaista pessimismiä). Ta ütleb sissejuhatuses: "Tänapäeva eesti näidend soome esietendusena on haruldane juhtum. Noorepõlve kirjaniku Enn Vetemaa "Õhtusöök viiele" on lisaks haruldane ka muus mõttes: see ei ole sotsialistliku realismi teeseldud idealiseerimine, vaid see keskendub inimestesse, olukordadesse, ümbruskonna pilti ja analüüsi ja esitab seda piiratult kuid tõepäraselt. Tõsi, lõpus antakse siiski pisut järele sellega, et näidendi ebasangar, purjutav insener, kes on mõneks ajaks tagandatud tavaliseks tööliseks, tõuseb töökangelaseks, kuna tema poolt juhitud tööbrikaad on saavutanud erakordse töötulemusse."

Arvustaja lisab, et on imestust tekitav, miks selline tunnustus ei toonud muudatust inseneri abielus ja muudeski isiklikes raskustes, vaid noored abielupooled eraldavad lõpuks üksteiset ja lahkuvad lavalt erisuunas, kuigi üheainsa repliigiga võinuks muuta lõpu positiivseks. Võib-olla ei tarvitse Eestis enam arvestada kohusetruult iseloogiliste seisukohtadega, vaid võib kinnitada tähelepanu ka realistlikule inimkujutusele, liiatigi pessimistlikule.

— Pessimistlik suurelt osalt "Õhtusöök viiele" ongi: nukker, röömutu, vaimselt tundetu argipäeva kirjeldus. Ollakse Eesti pölevkivikaevanduses, kus tööliste ainsaks vabaaja veetmiseks on omavaheline läbikäimine, laul ja alkohol. Kui näidendi järgi klassivahed selles klassivabaks kuulutatud ühiskonnas on hämmastavalt suured — palju suuremad ja teravamad kui näiteks meil (Soomes) —, siis ei tarvitse imestella, et alkohol on paljudele probleemiks, kuna see on kättesaadav.

— Tõsi, Enn Vetemaa näitab, kuivõrd vaimselt kahjustavad on väikekodanlikud arusaamad ja kombed, aga tema näidendi tegelaste põhilised raskused seisnevad olukordade ajel liigrohkes viinatarvitamises. Alkohol on ka inseneri söprade röömuks õhtuti. Labane ja pöörane joomine valitseb ka paljudes näidendi katkendeis pikalt venitamiseni. Näitejuht on rõhutanud neid kohti tugevasti, ja kahtlemata on neis ka dramaatilist lõögijõudu. Aga vähesem lärmitsemine ja viinaga maalimine olnuks kasuks ja publikut veenvam, ütleb Olavi Veistäjä, kes siis edasi vaatleb üksikasjalikumalt lavastust ja näitlejate esinemist, kusjuures noort abielupaari kehastavad Laila Räikkä ja Heikki Nusiainen, mõlemad andekad näitlejad, kuid "näitlesid üksteisest mööda, täiesti üksteisele võõrad inimesed, mingit kokkupuudet ei olnud".

— Teater ei ole ainult näitlejate monoloog, vaid on nende omavaheline kokkupuude ja koostöö, ütleb arvstaja m. h. ja küsib siis:

— Kas Vetemaa näidend on tõepoolest nii sünge ja pessimistlik, nagu nüüd nähtus? Ei tahaks uskuda. Tundus nõnda, nagu oleks repliikides ja nende taga asju, mis ei kerkinud esile. Kas elu nõukogude eesti kaevandusühiskonnas on tõepoolest nii üksluine ja suretav? Kas inimsuhted on sel määral sassis kui selles näidendis? Kas pole mingit elurõõmu? Kas peab aina murelik olema? (EPL/Mr).

Prohvet Muhamedi elu ja tegevus filmitakse

Hiljuti ilmusid ka rootsi ajakirjanduses teated (New Yorgi allikail): pärast Noa, Moosese ja Jeesuse filimimist olevat nüüd järg Islami prohveti Muhamedi käes "superstariks" saamiseks kinolinal. Filmimanuse olevat koostanud iiralen Harry Craig, kes selle kallal olevat töötanud kolm aastat, tiitliks olevat: "Muhamed — Jumala saadik".

Nagu selgub, tuleb see araablaste suurfilm tõeliselt filmimisele Maroko kuningalinna Marrakeshi lähistel, kus selleks otstarbeks tulevat püstitamisele koopia Mehamedi sünnilinnast (u. 570 p.Kr.) pühast Mekast.

Filmimine läheb maksma vähemalt kuus miljonit dollarit, millest peaosa kandvat Maroko kuningas Hassan II, kuid ka Kuvait ja Liibüa, samuti Liibanoni pangad ning teised rahaasutused kogu Araabia maailmast olevat lubanud toetada seda ettevõtet.

Nende ridade kirjutajal oli erilistel asjaoludel võimalik jutelda selle filmi käsikirja autori, lavastaja kui ka mõnede osalistega. Nimelt kustus meie ühises hotellis "Tafilalet" Marrakeshis ühel õhtul äkki elektrivalgus, tuli tagasi mõne minuti pärast ning kustus uuesti ligemale pooleks tunniks.

See teine kustumine tekitas suvitajais juba veidi ärevust: mis on lahti! Kas maaväring? Või hoopiski "revoluutsia"? Kuigi kuningas momendil viibis Rabatis. Minnes hotelli-fuajeesse asja selgitama, põrkusin kottpimedas vahekäigus kokku kellegi pika mehega, kes nagu selgus, oli iiralen ja filmikäsikirja autor Craig.

"Mis on lahti, mis juhtub"? olid tema ärevusest õhetavad küsimused. Lubasin järele vaadata ning tagasi tulles võisin ärevat filmitegijat rahustada: ei ole mingit hädaohtu — vaid tavaline elektririke, arvatavasti kogu linna ulatuses.

Teisel kespäeval oli võimalik tutvuda oma saledaid kehavorme demonstreeriva filmidiivaga supelbasseini veerel. Vist pidi ta kehastama toda kaunist ja rikast kaupmeheleske, kellega vaene karjus Muhamed abiellus. Prohveti osa mängija, jässakas ja keskmist kasvu inglane või iiralne, hoidus meie kõneluse kestel veidi tahapoole, poolpahaselt või tagasihoidlikkusest.

Üldmulje jäi sellest nüüd vist juba täiest hoos olevast filmitegemisest tolle "Tafilaletis" peatuva inglise-iiri tiimi poolt, et tegemist on katsega produtseerida tõelist ja väärtuslikku suurfilmi Muhamedi isikust, tegevusest prohvetina ning tema õpetuse põhialustest või sügavamast sisust. Rootsi ajalehed oma kõmusõnumiga "superstarist" ja muust sellisest eksivad sellega rängalt. **Ar.**

Kolm muusikalist külalist Rootsi

Stockholmi külastavad ühenduses pühapäeval 3. märtsil kell 16 Jakobi kirikus toimuva vaimuliku kontserdiga kolm kauget väliskülalist — sopran Eva Wilson, orelikunstnik prof. Carl Otto Märtson ja koorijuht ning pianist Maaja Duesberg (helilooja Rud. Tobiase tütretütar), kes äsja Pariisis kontsertpianistide võistlusel saavutas esimese auhinna.

Sopran Eva Wilson, sündinud 1945 on mitmet Saksamaal toimunud lauluvõistlusel esikoha võitnud. Noor sopran, ehki rahvuselt sakslanna, on oma abikaasa Karl Märtsoni kaasabil ära õppinud ka mitu puht eestikeelset kontsertkava. E. Wilson õppis laulmist Stuttgardis prof. Mielsch — Niedi juures ja lõpetas 1968 Hannoveri Muusikaülikooli ooperklassi.

Hiljem täiendas ennast veel laulu alal Elisabeth Fischer — Junghanni juures. E. Wilson sooritas möödunud aastal Hannoveri Muusikaülikoolis hiilgavate tulemustega ka laulupedagoogi eksamid.

1972 suvel sai E. Wilson Saksa Muusikanõukogu poolt ringhäälingu juures korraldatud võistlusel esimese auhinna. Samal sügisel sai ta esimese auhinna Saksa Helikunstnike Liidu poolt Hannoveris korraldatud konkursil.

Tulevasest hooajast alates esineb ta Ringhäälingu saatesarjas "Noored kunstnikud". Eva Wilsoni esinemiste puhul on kirjutanud muusikakriitikud: "... harukordselt andekas noor laulja" (Maulbronni Suvekontserdid 1972), "... imetlusväärselt hästi koolitatud hääl" (Bad Ischl/Austria), "... üks meie esindajaid rahvusvahelistel lauluvõistlustel, kellele peab ennustama edurikast karjääri" (Dewezet).

Carl Otto Märtson sündis Viljandis 1917, õppis Tallinna konservatooriumi oreliklassis, prof. Topmani, Hugo Lepnurme ning Werner Mühleni juures, ning ühtlasi prof. Th. Lemba klaveriklassis. Oreliklassi ta lõpetas 1939 helikunstniku diplomiga. Hiljem täiendas ta end oreli alal veel saksamaal Frakfurti muusikaülikoolis prof. H. Walcha juures ja klaveri alal Hannoveri ülikoolis A. Rödigeri ja Karl Engeli klaverklassides.

Praegu ta tegutseb Hannoveri muusikaülikoolis klaveriõpetajana. Orelikontsertitega ta esines juba Eestis, kusjuures ta alati sai heade arvustuste osaliseks. Nii märgiti ajalehtedes "Rahvaleht", "Päevaleht", ja "Postimees": ... Märtson on tüse ja lubav jõud (A. Kasemets), ... noor kunstnik oma loomuliku musikaalsusega omab paeluvat tõlgendamisoskust (Th. Lemba), ... nõudliku kava kunstipärane teostamine (A. Semper).

Märtsoni esinemiste puhul saksamaal kirjutavad ajalehed ... omab tehnilliste ja muusikalist küpsust (Dewezet), ... (kavas muuseas ka Tobias, Kapp ja Arro), ... aukartust äratav saavutus (Hannoversche Allgemeine Zeitung), ... Hiilgav tehnika ja registreerimisoskus (Bad Ischl/Austria). Märtsonil on kavas peaaegu alati ka eesti helilloojate helitöid ja need saavad alati heade arvustuste osaliseks.

Maja Duesberg, meie noorema-põlve kontsertpianist, sündis Berliinis ja põlvneb meile tuntud Tobiase perekonnast. M. Duesberg sai muusikalise hariduse mitmes Ameerika kõrgemas õppeasutuses (College of Musik, School of the Performing Arts, Julliard School of Musik ja MAnhattan School of Musik).

Tal on olnud esinemisi ühendriikides, Kanadas ja Euroopas, nii kontsertlavadel kui ka raadios ja televisioonis. Selle aasta januaris tuli Maya Deusberg Pariisi konkursil esikohale. Vaimuliku kontsertil 3.-dal märtsil esineb Maya Duesberg külalis — koorijuhina.

Ilmalikul kontserdil pühapäeval 10. märtsil Stockholmi Medborgarhusetis, kell 16.00, esineb iseseisva kavaga sopran Eva Märtson — Wilson ja Rudolf Tobiase klaveripalu esitab Maya Duesberg. Stockholmi muusikahuvilistel on haruldane juhus kuulata tunnustatuid kunstanikke.

Sopran Eva Wilson ja prof. Carl Otto Märtson.

Aatomiteadusega vastu inimkonna elule või surmale

TORONTO (VE) — Torontos viibis tuumafüüsika doktor Aadu Pilt, kes tegutseb erialalise uurimistööga Inglismaal Oxfordi ülikooli juures. Ta on lõpetanud Kanadas Hamiltoni McMasteri ülikooli ja täiendanud ennast aatomituuma uurimise alal Saksamaal Heidelbergis.

Vestlusel märgib dr. Pilt, et uurimistegevus Oxfordis ja Cambridge'is Inglismaal on väga kõrgel tasemel. Kuna tuumafüüsika üheks produktiks on aatomipomm, on põhjust küsida, kas aatomiteadlastel ei ole oma tegevuses kõhe tunne, kuna nad maailmale on annud relva, mis võib kujuneda inimkonna endahävitamiseks. Dr. Pilt vastab:

Võin julgesti ütelda nii plaju, et ükski aatomiteadlane ei pea õigeks ega poolda tuumarelvade kasutamist.

Seda ei saa pooldada ükski terve mõistusega inimene, kuna see lõpetaks kogu meie tsivilisatsiooni korrapealt. Kuid selle hävitava jõu kasutamine on poliitiline ja mitte teaduslik küsimus. Mis muidugi ei tähenda, et teadlased ei peaks poliitikast huvitatud olema. Tegelikku elu ja teadust ei saa lahus hoida ega eraldada, kuna keegi meist ei saa ka ütelda, et üks või teine asi ei ole minu asi — kõik on kõikide asi.

Muide ei hakatud aatominergiat kaugeltki uurima selleks, et nuputada välja seda suurt kõikehävitavat pommi. Teadlasi huvitas, millest tegelikult koosneb ta maailm, millest koosneb mateeria.

See oli puhas teaduslik uurimine, ilma et keegi oleks taga janud mingit otsest praktilist tulemust.

Dr. Pilt peab tuumaenergia jõujaamu aatomienergia positiivseiks nähteiks. Ta peab Kanada Pickeringi jõujaama üheks maailma suurimaks ja parimaks.

"Inglismaa tahab osta omale niisugust jõujaama ja praegu on kaalumisel, kas seda importida USA-st või Kanadast. Paljud arvavad, et USA jõujaamad on parimad maailmas, kuid see ei ole nii. Kanada süsteem on parem, kuid Kanadat, pole rahvusvaheliselt tuumaenergia jõujaamade osas senini arvestatud.

Kanada jõujaama paremuseks on see, et seal on suhteliselt vähe raadioaktiivseid jäätmeid ning kanada süsteemi pearõhk on just asetatud sellele, et elimineerida elusid ohustavaid kardetavaid jäätmeid.

Ei, tuumaenergia ja tuumafüüsika uurimine tähendab palju teisi asju aatomipommi kõrval ja teadlaste ölgadele ei saa asetada vastust maailma, ees selle hävitava toime pärast.

Oma halva maine on tuumarelvad saanud just sellest, kuidas neid rakendatakse või kuidas teadust ja teadmisi kasutatakse", ütleb dr. Pilt.

• Huumor

Gangster on kohtus raskete süütegude pärast. Ta ütleb advokaadile:

"Ma tean, et ma seekord ei pääse. Kui te suudate asja ajada nii, et mulle mõistetakse kaks aastat ja mitte rohkem, siis saate minu käest 10.000 dollarit lisahonorari."

Gangster mõistetaksegi kaheks aastaks vangi ja ta annab advokaadile lisatsheki. Pistes tshekki tasku, ütleb advokaat gangsterile:

"Öieti olen ma selle 10.000 ausalt ära teeninud, sest mul oli teie pärast päris tõsine võitlus. Kohus tahtis teid nimelt vabaks lasta."

* * *

Kaks meest kihutavad autoga Sahaara kõrbe kõrvalisel teel. Jõuavad lõppeks bensiinijaama, mis seisab keset liivalagendikku ja asuvad tühjaksläinud bensiinipaaki täitma. Kui üks sõitjatest hakkab võtma bensiinipumpa, leiab ta sealt sildikese:

"Ärge asjata jännake, see siin pole mingi bensiinijaam, vaid hoopis fatamorgaana."

* * *

Ivan: "Kuule Volodja, hakka kursusel käima, seal võid õppida palju kasulikku."

Volodja: "No, mis asju näiteks?"

Ivan: "Kas tead, kes on Kossõgin?"

Volodja raputab pead.

Ivan: "Kas tead kes on moshe Dayan?"

Volovja raputab pead:

Ivan: "Vot niisuguseid asju saad kõik seal teada."

Tükk aega vaikust. Siis küsib Volodja: "Kas tead, kes on Vassili Krassiinikov?"

Ivan raputab pead.

Volodja: "Vot see on see mees, kes on sinu naise juures, kui sa ise oled kursustel."

* * *

Peeter! kust tuleb elektrivool?" küsib õpetaja koolis.

' Loomaaiast!' tuleb vastus nagu püssist.

"Kuidas sa selle peale tuled?" uurib õpetaja.

"Mu isa ütleb alati kui vool katkestatakse, et ned kuradi ahvid on jälle voolu välja lülitanud".

• Uudiskirjandus

EESTI KEELE HARJUTUSTIK

Toronto Eesti Seltsi Täienduskooli Komitee väljaandel ilmus äsja trükist Valdek Lenk'i poolt toimetatud väljaanne "Eesti keele harjutustik". 48-leheküljeline harjutuste raamat ilmus Kanada föderaalvalitsuse majanduslikul toetusel, mis võimaldab Täienduskooli Komiteel seda lastevanematele müüa odava hinnaga. Raamatut trükiti 2 000 eksemplari ning seda võivad saada ka teised eesti täienduskoolid üle vaba maailma.

Pedagoog Valdek Lenk on selle õpiku koostamisel teinud tõsist tööd ja näinud palju vaeva, rakendades moodsaid võtteid noortele eesti keele õpetamiseks.

Autor mainib oma saatesõnas, et "Harjutustiku" koostamisel on peerõhk pandud lapse eesti keele sõnavara süstemaatilisele täiendamisele, et see kujuneks tugevaks alusmüüriks keeleoskuse pideval omandamisel. Samal ajal juhitakse õpilase tähelepanu mõningaile eesti keele omapärasusile, nagu lühike ja pikk häälik, silbitamine, sõna sisehäälikute muutumine mitmuse moodustamisel jne. "Harjutustik" on rikkalikult piltdega illustreeritud. Kogusummas on raamatus 85 mitmesugust harjutust.

Toronto Eesti Seltsi Täineudskoolil ilmunud veel teine väljanne koostöös Kanada Eesti Õpetajate Ühinguga. See kannab tiitlit "Eesti kirjanduslugu täienduskoolidele" ning selle koostajaks on Toronto Eesti Seltsi täiendusalgkooli ja Täienduskeskkooli õpetaja Endla Komi. See 50 leheküljeline teos on välja antud paljundustehnikas ning nagu mainib autor oma saatesõnas on ta selle raamatu koostanud tungivast vajadusest õpperaamatu järele eesti kirjandusloo õpetamisel täienduskoolides.

Kanada, riiklikul toetusel on lähemas tulevikus ilmumisel Valdel Lenk'i õpik "Õpeta mind lugema II", mis on esimese osa järgning on praegu trükis. Koolikomiteel on kavas välja anda ka kordustrükki Valdel Lenk'i" Kalevipojast". See illustreeritud noorsoo jaoks ümbertöötatud "Kalevipoeg" ilmus 1865. aastal, kuid on juba ammu läbi müüdud.

Nõudmine raamatu järele on aga lastevanemate hulgas suur ning sellest tingituna tuleb tõsiselt mõelda kordustrükki väljaandmisele.

Koolikomitee katsub leida ka võimalusi noorsooraamatute väljaandmiseks.

SIIT JA SEALT

Jüri Rumma, fil.kand. Melbournest laulatati Stockholmi Jakobi kirikus med. kand. Pauline Yuk-Chun Ng'iga Melbourne'ist. Peigmees on med.dr. Neeme Rumma ja tema abikaasa Rita poeg Stockholmis. Pruudi vanemad elavad Hongkongis.

Alma ja Karl Spalva Leicesteris Inglismaal, tähistasid oma kuldpulma. 76-aastane Karl Spalva on Kesk-Inglismaa eesti ev. luteri koguduse organistiks. Ta on pärit Põlvast Võrumaalt. Neil on kolm last ja kümme lapselast.

Kas teie lapsed ja lapselapsed loevad

EESTI PÄEVA-LEHTE?

Selle kaudu seotakse nad eestlusega ja Eesti probleemidega. Paljud vanemad peavad oluliseks tellida lehte ka oma lastele kingitusena, et nad harjuksid eesti oma lehte lugema.

SOOVITAGE EESTI PÄEVALEHTE NENDELE, KES VEEL EI OLE TELLIJAD

EPL saadab meeleldi proovinumbreid.

M. Juhkam 50-aastane

17. veebruaril astub üle poolesajandi künnise ülempreester ja aktiivne rahvuslik tegelane Martin Juhkam.

Nii kuulub Martin Juhkam sellesse eesti sugupõlve, kes Eesti Vabariigi iseseisvuse kokkuvarisemisel oli jõudmas või oli parajasti jõudnud küpsesse ikka. Kuid sellelel noorusel polnud enam õnne rakenduda Vaba Eesti ülesehitavasse töösse oma värskelt õpitud teadmiste ja võimete kohaselt. Põgenenud Vabasse Maailma see noorus asus otse kahekordse vimmaga näitama, milline väärtus on Vabas Eestis saadud kasvatusel ja haridusel. Uhkusega oleme jälginud nende noorte suurt jõudu ja edu, millega nad on end elust läbi löönud. Nende suur püüd ja tunnustatud töötulemused on parimaks tänuks Eestile tema kasvatusvaevade eest.

Üks edukamaid neist on Martin Juhkam. Tema suurt töötulemuste loetelu vaadeldes tundub uskumatuna, et mees on alles viiekümnene. Ja kõige selle maldamatuse juures, aina haarata uusi mahukaid tööülesandeid ja viia need ühel hool lõpule, tuntakse MArtin Juhkamit hea seltsimehena, kes

MARTIN JUHKAM

alati rahulikuna ja huumorimeelsena, endastmõistetava optimismiga reipalt on valmis aitama igat meest ja igat head üritust. Niisugune mees oma aina värske tunnetuskirega ja teotahtega viib teised otse vägisi tegudele kaasa.

Martin Juhkam sündis 17. veebr. 1924 Kuriste vallas Eestis. Keskhariduse omandamise järele Tartus, oli ta sunnitud 1943. a. Saksa okupatsiooni eest põgenema Soome. Astus vabatahtlikuna Soome armeesse ja lõpetas samal aasta Lahtis sanitaarallohvitseride kursuse. Võttis osa lahingutest Viiburi ja Vuokse all J. R. 200 koosseisus. Saabus rünnemendi koosseisus 1944. a. augustis tagasi Eestisse, kust oli sunnitud 40 aeva hiljem järjekordselt põgenema Rootsi. Töötas siin vahelduvatel aladel: metsatööline, maalrina, plastikatööstuses, ametnikuna jne.

Sooritas 1953–55 preestriks ettevalmistamise kursuse piiskop Jüri Välbe juhtimisel Stockholmis. Pühitseti Londoni peapiiskopi Athenagorase poolt Stockholmis 25.3.1955 diakoniks ja kohe selle järele ka preestriks. Asutas ortodokssed kogudused Boråsi 1945, Göteborgi 1946 ja Norrköpingusse 1947. Toimis Eesti Ap. Õigeusu Kultuurifondi asja-ajaja-sekretärina 1955–1965, E. Ap. Õigeusu Kiriku sinodi sekretärina 1958–63. Asutas 1958. a. Soome ortodoksse koguduse Rootsis ja on töötanud kogu aja selle preestrina.

M. Juhkam on arendanud silmapaistvat aktiivsust kirikutevahelises oikumeenilises tegevuses Rootsis ja võtnud osa arvukatest vastavatest kokkutulekutest niihästi Rootsis kui ka välismaal. On pidanud suure arvu ettekandeid ortodokssest kirikust ja kirikutevahelise koostöö vajadusest küll kogudustes, koolides ja haridusorganisatsioonides. On Stockholmi Kirikliku Koostöönõukogu asutaja ja Rootsi ortodoksse kiriku õppekeskuse esimees ja nõunik. Ühenduses riiklike reformikavadega riigikiriku ja minoriteetide kirikute osas on ta osa võtnud vastavatest eeltöödest ja komisjonidest.

On toimetanud kogeteosed 2'Eesti Ap. Ortodoksne Kirik eksiilis 1944–1960'' ja ''Ruotsin Suomalainen Ortodoksinen Seurakunta 1958–1968''. Tometab oma koguduse ajakirja ja on avaldanud artikleid kiriklike probleemide kohta eri keeltes, samuti rohkesti jutlustanud Ameerika Hääle eestikeelseis ja Rootsi Raadio soomekeelseis saadetes.

M. Juhkam on kogu eksiilperioodi kestel aktiivselt kaasa töötanud eesti kesksetes organisatsioonides: Eesti Rahvusnõukogus, Eesti Komitees ja kuulub ka REE esinduskogusse. Eriti suure panuse on ta andnud Eesti Rahvusfondis, kus ta on aastakümneid juhatanud eri toimkondi, olnud juhatuse ja presiidiumi liikmeks, laekuriks, organiseerinud Eesti Vabadusnõude Apelli ja toetustähtede aktsioone.

Ta on olnud ka soomepoiste liikumise ja selle sõprusühingu silmapaistev organiseerija ja asutaja-esimees ning oli ka ajakirja ''Põhjala Tähistel'' toimetajaks mitmeid aastaid.

M. Juhkam on pikki aastaid kaasa töötanud ka Balti Komitees, samuti oma aktiivse kaasabi andnud Juuni- ja Juulikomitee aktsioonidele. Ta on Rootsi Vabadusnõukogu laekuriks ka praegu. Tema ühiskondlike rakenduste hulka kuulub ka kaasabi Soome Hoiukonto organiseerimisele Stockholmi Sparbankeni juures ja osavõtt ELHÜ Esinduskogust.

Noortetöö sektoris on ta kaasa löönud juba 1945. a. alates küll Boråsi ja Norrköpingu NMKÜ juhatustes, skautide ridades ja lipkonna juhina Norrköpingus. Hiljem on see huvi eesti noortetöö vastu jätkunud Maleva vaimulikuna ja osavõtuga suurlaagritest mitmetel maadel.

M. Juhkami teeneid koguduste ja oma kiriku laiahaardelises organiseerimises on hinnatud Soome peapiiskop Hermani poolt Püha Talle Ordu II klassi risti annetamisega juba 1958. a. 1967. a. ülendas Londoni peapiiskop Athenagoras tema ülempreestriks ja annetas talle kalliskividega risti ning paalitsa. 1970. a. sai ta Soome koguduselt kalliskividega kuldse risti. Karjala Haridusselts Helsingis annetas talle esimese välismaalasena oma teenetemärgi 1966. a.

Armas Martin, peata vähe oma kiires ja luba öelda paar sõna sulle endale. Kui ma mõned aastad tagasi sinult kord küsisin, miks sina soomepoisina tagasi läksid kodumaale viimastesse võitlustesse, sain sinult lühida vastuse: ''Minu arvates teisti see ei olnud võimalikki!'' Selles vastuses oli suur tõde. Kuid see vastus paljastab tõenäoliselt ka Sinu elukreedo: Kui oled kord leidnud ühe asja õige olevat, siis kõhklemist ega sellest taganemist enam olla ei saa.

Armas sõber, jatka edasi oma kiiret, mille paratamatuse vastu sa ise vist ei saa. Selles jõudu, tervist ja õnne!

KARL TALPAK

Grupp rootslasi kes õpivad eesti keelt Eesti Komitee Gbg osak. poolt kursusel ''Eesti keele kursus rootslastele''. (Foto Kopler).

Kui kodumaa reetis oma rindesõjamehed

Oletades, et Solzhenitsön on pärast selle raamatu ilmumist igaveseks sunnitud loobuma kirjutamisest, mõtlemisest ja ta hääl, mis on suutnud ennast kuuldavaks teha otse uskumatus ulatuses, vaikib igaveseks, siis ometigi just oma viimase raamatuga on ta ennast kirjutanud kõikide vabade inimeste hinge oma aususe, inimliku kaastunde ja vankumatu julguse tõttu.

Viimane maailmasõda leiab Solzhenitsöni raamatust ''GULAG – arhipelaag'' laialdast käsitlust.

Solzhenitsön kirjutab, et Punaarmee on ainuke armee kogu maailmas, kes keelab surmanuhtlusega oma sõdureil vaenlase kätte vangi langemast.

Ainult vene sõdurite eest suleti uks tagasipääsuks oma kodumaale ja kodudesse. Noortel sõduritel oli raske seda külma fakti uskuda. Nad tulid tagasi rännates läbi kogu Saksamaa, läbi Poola, läbi Balkani ja sealt edasi oli neil veel vaid üks tee lahti, mis viis nad otsejoones Smershi kuulsasse vanglasse. Neilt küsiti: kuidas oli sinul võimalik põgeneda ja teistel mitte? Mis ülesanded sulle vaenlase poolt kaasa anti?

Smershi vangla loodi Teise maailmasõja ajal punaarmeelaste jaoks, kes kodumaale läbi saksa rinde tagasi põgenesid või saksa sõjavangist vabanesid. Vangla nimi on lühendatud tuletus sõnadest ''Surm spioonidele!''

Punaarmee rindesõdureil muidugi olnud aimugi niisuguse vangla olemasolust.

Seetõttu pole ka ime, et vanglas peeti maha miiting, kus tauniti kogu Nõukogude Liidu süsteemi. Kogu Stalini ajastut iseloomustab haiglane maania igas isikus näha reeturit ja spiooni. Kõik hiinlased, kes elasid Nõukogude Liidu Kaug-Idas mõisteti in corpore süüdi paragrahv 58-6-e alusel, s.t. nad said karistatud kui spioonid. Nad saadeti Siberi sunnitöölaagreisse, kus nad hävisid. Mitmed sajad korealased saadeti asumisele Kasakstani, ikka sama paragrahvi alusel. Sama saatus ootas ka läti laskurkorpust, kelle püssitääkildele revolutsioon oli toetunud Ka neid süüdistati spionaazhis ja nad kõik arreteeriti 1937. aastal.

Ainukesed, kes mingit armu ei oodanud, olid Vlassovi mehed.

Solzhenitsön ütleb, et ta oli nendest legendaarsetest meestest juba ammu varem kuulnud kui ta nendega isiklikult vangilaagris kohtus.

Kliruga löödud uute kindralite seas leidus palju võimetuid, kogemusteta ja talendita sõjamehi. Vlassov oli erand. Ta oli nendest kõige andekam. Ta murdis ennast välja Kiievi rõngast 1941. a. detsembris ning 20-da armeekorpuse juhina alustas vastuofensiivi Moskva kaitseks.

Ta määrati varsti Volhovi rindelõigu asekomandandiks ning 7. jaanuaril 1942 alustas ta Teise Armee ülemjuhatajana läbitungi Leningradi blokaadist.

1942. a. veebruaris oli ta tunginud 75 kilomeetrit sakslaste rinde taha. Sellest momendist alates, otsekui oleks siin tegu karistusega, ei saatnud stalinistlik ülemjuhatus talle enam ei varusid ega uusi mehi. Aprillis sulasid sood, kus Teine Armee asus, mudaks. Ka õhuteel ei tulnud neile toiduvarusid. Armee oli näljas, kuid samaaegselt ei lubatud Vlassovil sammugi taganeda.

Nii hävis Vlassovi Teine Armee. Ja seda peeti kodumaa reetmiseks.

Pärast oma armee hävimist rändas Vlassov ringi mööda põhjatuid soid ja metsi ning 6. juulil andis ta ennast Siverskaja rajoonis sakslaste kätte sõjavangi. Ta viidi Ida Preisimaale Lötzeni, kus hoiti kindraleid ja teisi kõrgemaid sõjaväelasi ning parteitegelasi.

Nad kõik olid Stalini rezhiimis põhjalikult pettunud, kuid nendel puudus juht. Vlassovist sai nende juht.

1945. aasta üldises sõja segaduses kogus Vlassov kokku kaks ja pool diviisi ja asus oma meestega aprilli lõpus Praha alla. SS kindral Steiner tegi samal ajal ettevalmistusi Tshehhi pealinna hävitamiseks, et see tervena ei langeks vaenlase kätte. Vlassov käsutas oma mehed tshehhi vabadusvõitlejatele appi. Mitmete aastate alandus, viha ja kibestumine leidsid nüüd väljapääsu sakslasi rünnates. Viimased löödi Prahast välja.

Kas tshehhid üldse teavadki missugused venelased päästsid nende pealinna? Vaevalt. Meie eneste ajalugu on võltsitud ja ütleb, et Praha päästeti punaarmee poolt, kuigi on selge, et punaarmee kunagi nii kiiresti Praha alla ei oleks jõudnud.

Vlassovi armee hakkas taganema Baleri suunas otsides ühendust ameeriklastega.

Ameeriklased võtsid nad vastu laskevalmis relvadega ning sundisid nad alistuma sovjeti armeele. Nad jälgisid siin Jalta konverentsi kokkuleppeid. Nii anti üle Vlassovi armee 90,0000 kasakat.

Roosevelti ja Churehilli hinnatakse nende kodumaadel. Nende riigitarkust seatakse seal eeskujuks. Meile aga, kes me viibisime vene sunnitöölaagreis, oli nende lühinägelikkus ja otse uskumatu rumalus selge. Kuidas võisid nad 1941–1945 aastate jooksul käest mängida kõik garantiid Ida Euroopa iseseisvuse osas? Kuidas võisid nad jagada Berliini neljaks ja kuidas said nad loovutada Tüüringi ja Saksima??

Ja missugust poliitilist või sõjalist otstarvet võis tälta sadade tuhandete relvastatud Nõukogude Liidu kodanike väljaandmine Stalinile sunnikorras vastu nende enda tahtmist?

Meie maal tähendab väljend ''Vlassovi mees'' sama mis roiskvesi. Keegi ei julge neid sõnu üldse üle huulte lasta.

Kuid see ei ole viis, kuidas ajalugu kirjutatakse. Praegu, veerandsada aastat hiljem, kus suurem osa nendest meestest on sunnitöölaagreis surnud ja mõned üksikud, kes ellu jäid, lõpetavad oma elupäevi külmal maal, siis tahaksin ma neile kõigile ütelda käesolevate lehekülgedega, et kogu maailma ajaloos on nende saatus enekuulmatu: mitmed sajad tuhanded mehi 20. ja 30. eluaasta vahel võtsid kätte relvad oma kodumaa vastu võitlemiseks koos oma kodumaa põlisvaenlasega. Kodumaa oli nad reetnud ja maha jätnud ja sundis neid selleks.

– – –

Viktor Lius, kes senini töötas arstina Gävles, on nimetatud jaoskonnaarstiks Sandvikeni.

Vabaduspäev Göteborgis

Eesti Vabariigi 56-nda aastapäeva tähistamine Göteborgis toimub kontsert-aktusega eesti organisatsioonide ühisel korraldamisel pühapäeval, 24. veebruaril.

Aktus algab kell 14 avasõnaga, mille ütleb Göteborgi eesti üllõpilaskonna esindaja Toomas Kutti. Aktuse-kõne peab fil. lic. Tiit Kauri. Rootsi-poolse sõnavõtuga esineb lektor Bertil Hansson, kes kuulub ka Göteborgi Eesti Algkooli juhatusse.

Muusikalises osas on kaastegevad: viiulikunstnik Alfred Pisuke, keda klaveril kaastab pianist Hilja Saarne, Göteborgi Eesti Algkooli õpilaskoor, Göteborgi Eesti Meeskoor Eero Tarjuse juhatusel ja Göteborgi Eesti Naiskoor ja G. E. Meeskoor ühendatud koorina Harry Truusi juhatusel. Aktus lõpeb hümnide laulmisega.

BERTIL HANSON

Artur Adsoni memuaarid Tema 85-a. juubeli puhul

On arvatud, et pagulus põhjustab memuaaride kirjutamist. Lauletaja ja draamakirjaniku Artur Adsoni esimese memuaarteose lõpus seisab igatahes märkus: Nõmme-Rahumäel 1941—43. Ilmus see küll alles paguluses ja sellele järgnes kuus paksu köidet mälestusi. Need haaravad aega autori lapsepõlvest kuni paguluse alguseni. Kahjuks saab neid siin üsna lühidalt puudutada, peamiselt meeldetuletuseks, et neid tuleb uuesti lugeda.

"Neli veskit" (1946) viib lugeja aegadesse sajandi vahtuse ümber, mil meie maal elati, nagu kirjanik raamatu eessõnas ütleb, kolme võimu all. Need kolm olid: tsaarivalitsus, mõis ja kirik. "Maailm ja ta seadmised paistsid igipõliselt muutmatud ja elu näis liikuvat vääramatut rada.' Selles turvalises ajas veedetud lapsepõlvest kohatud inimestest ja käidud paikadest jutustab Adson asjalikkuse ja südamlikkuse väga mõnusa ühendamisega. Oma suguvõsa on ta saanud jälgida kuni kuuenda põlveni. Poisiea ja varasema nooruse suved veetis ta Võrumaal sugulaste juures neljas veskis — Tsoorus, Sõmerpalus, Osulas, Sännas. Seal on siis kõike: maastikku, veskite interjööre, töid ja käike, inimesi ja sündmusi. Elukogemustest õppinuna on kirjanik eriti esile tõstnud oma tookordse kitsaste piiridega elu soojust, väik-elu rahu, väik-elu muretust ja üksikasjade poolt loodud kodusust.

"Väikelinna moosekant" (1946) sisaldab mälestusi Võru linnast sajandi algul, "kus ligi kümne aastat see väikelinn on tantsinud minu pilli järgi". Adson mängis nimelt juba poisikesena oma tädipoja orkestris trombat. Kolme kopika eest ostetud sinisesse vihukesse märkis ta oma tulud muusikuna. Esimese sissekande on ta teinud kaheteistkümne-aastasena. Selles vihukeses peegeldub Balti provintsilinna lõbustuste lugu ja pidulikkuste kroonika, linna ja kogu maakonna muusikaelu. Mõnutunne, millega autor on kirjeldanud Võru linna geograafiat, tänavaliiklust oma tüüpidega, pürjelite jan ende naiste riietust, kombeid ja korterisisustust, tööd ja ajaviidet, teeb need kirjeldused ka lugejale maiuspaladeks. Omaette keskkonna moodustavad Võru linnakooli õpetajad ja õpilased, kellede hulka kuulus ka Adson. Koolipoistelgi oli oma 1905-nda aasta mäss, kus nõuti üks tund nädalas eesti keelt, maksuta, üks tund nädalas saksa keelt, maksu eest, hommikupalve ärajätmist ja paremat usuõpetajat, mispuhul Adson tagantjärele imestab selle revolutsiooni üle, mis usu püsima jätab ja veel paremat õpetamist nõuab. Raamatu lõpul räägitakse tõusvast eestlusest, tuntud nimedest, silmapaistvaist isikuist ja ka iseärakuist. Autor vaatleb provintsilinna väikekodanlikuks halvustatud elu huumorilaterna mahedal valgusel, heldiv ja südamlik nagu alati sõprade ja heade inimeste vastu.

"Ise idas — silmad läänes" (1948) vaatab tagasi 1905-nada aasta revolutsiooni ja Esimese maailmasõja vaheaastaile. Siin jätkab autor isiklike mälestuste taustal kultuuripiltide ja zhanrikujutuste andmist. Ta käis Pihkvas maamõõtjate koolis ja töötas pärast selle lõpetamist maamõõtjana mitmel pool Venemaal. Ta ütleb õigusega, et üks peatükk meie ajaloost ja ühiskondlikust elust — eestlane Venemaal — on meil puudulikult valgustatud, kuigi selle peatüki ulatus on tohutu suur. Venemaa oli tsaari ajal eestlastele nagu asumaaks, kus avaramate olude tõttu oli võimalik raha teenida. See on kajastunud meie kirjanduseski. Piibeleht käis seal oma kirjanduslikuks tegevuseks '2vabadust toomas" (oli rikastes perekondades koduõpetajaks), Joosep Toots sai mõisavalitseja koha. Adson kirjeldab Pihkva venelaste elu, mis suurtes joontes oli vahest samasugune nagu mujalgi Venemaal. "Rängad paastud ja tapvad söömingud." Oli muidugi teater, kirjandus, kino ja sport. eestlastel olid omad rahvuslikud ettevõtted.

Saame kuulda mitmegi tagasihoidliku inimese teadmata jäänud suurtest teenetest pärastisele Eesti Vabariigile. Nii Adson kui tema, kaaslased vaatasid kogu Venemaal viibimise aja kodumaa poole, aga mõisnike privileeg ei lubanud töötada Baltimail. Otto Tiefi abil pääses Adson siiski tulema ja sai Tiefi järglasena Tallinna linna planeerimiskomisjoni sekretäri koha. Raamat lõpebki Tallinna linna, tähtsamate tegelaste ja juhtivate isikute vaatlustega ja mõnede sõbraportreedega.

Järgnes aeg, millest Adson võis kirjutada oma "Siuru-raamatu" (1949). Kirjanike ühingu "Siuru" ümber annab autor avarama pildi kultuurielust Tallinnas enne "Siurut" ja "Siurule" järgnevast kultuurpoliitilisest Eestist. Saatesõnas ütleb ta, et ta nüüd teadlikult nihkub minevikuromantikast olevikurealiteeti, kusjuures hardus ja leebus peab paiguti teed andma karmimaile toonidele. Siin on siis "Estonia'2 teatri avamispidustused, Marie Underi kodu Suur-Tartu maanteel nr. 57, kuhu kogunesid meie tuntumad vaimuinimesed. Võib kujutella laudkonna vestluste kaasakiskuvat vaimukust ja lõbusust. Revolutsioon puhkeb. "Siuru" rajatakse, pidustseb ja tegutseb. Nüüd lõi ka Adson oma esimesed värsid. Iseseisvus sünnib. Asutatakse Eesti Kirjanike Liit, hakatakse välja andma kirjandusajakirju "Looming" ja "Varamu". Asutatakse Kultuurkapital. Adson töötab Tartu "Vanemuises" ja Tallinna Eesti draamateatris dramaturgina, hiljem filmiinspektorina, on "Vabas Maas" teatriarvustaja, tõlgib näidendeid ja kirjutab neid ise, annab välja luuletuskogusid, asub koos elukaaslasega Rahumäele maja ehitama. "Raamatu algus on röömuhümnide aeg sündinud vabadusele, nüüd aga kostavad selle lõpu reekviemi sünged toonid." Raamatu lõpus läheb autor veel kord "kauge mineviku radadele" — esimene kool viiendal eluaastal, elu emaga Tartus. Toob ka rea kirjanike ja teiste tuntud inimeste portreid kõigi nende vooruste ja vigadega.

"Reisiraamatu" (1950) saatesõnas räägib Adson eestlaste traditsioonilisest tungist Euroopasse ja kuidas see tung ka teda ja tema elukaaslast haaras viieks või kuueks euroopa-reisiks. Ta ütleb, et raamatu pealkiri võiks olla ka: kahekesi Euroopas kahe maailmasõja vahel — või: tänavail ja teatris, sest neilt aladelt on talletatud siin enamik muljeid. Võib ainult imetleda tähelepanekute, mõtete ja assotsiatsioonide rohkust, pikki kirjeldusi ja analüüse teatrietendustest.

"Lahkumine" (1951) on "suurte lahkumiste, ilmajäämiste, sundloobumiste, mahajätmiste, kaotuste, pettumuste ja illusioonide purunemiste" raamat. See algab suurepärase kirjeldusega Tallinna turust. Pärast seda rahulikku küllust tundub seda masendavamana järgnev hädaaeg, mis algab aastaga 1940. Adson raamat on tugev ja uusi detaile sisaldav lisa seda ajajärku kirjeldavaile teostele. Vene okupatsioon kõigi selle koleduste ja kohutavusega, küüditamine, sõja ootamine, suur vabanemistunne sakslaste saabudes, kirjanduse olukord Saksa okupatsiooni ajal. Kuuleme ka, kui halbades tingimustes Adson oma "Neljа veskit" kirjutas — külm tuba, vilets valgustus, kehv toit. Lahkumine Eestist, Elamine Rootsis põgenike laagreis. Oma korteri saamine. Pettumused suurriikide ja ka Rootsi poliitikas. Raamatu lõpus on jälle portreid meie silmapaistvaist inimestest, paljudest nende surma puhul.

"Kadunud maailm" (1954) koosneb mitut liiki sisust. Autor tahab lugejale kättesaadavaks teha balti-saksa kirjanike teostes leiduvaid tunnustavaid iseloomustusi eestlaste kohta ja nõudeid nende olukorra parandamiseks. Tsiteeritud ja refereeritud kirjanduses minnakse tagasi aastasse 1647. Tuuakse Faehlmanni ja Kreutzwaldi elu- ja isikulugu, nähtud rohkemaist aspektidest, kui mida seni tuntakse. suurem osa raamatust näitab jälle pilte "vanast kenast Võrumaast", enamikus minevikumehi ja nende tegusid. Raamatu lõpus siirdub kirjanik "sõbralikele rannikuole", kus on veedetud kauneid suvesid — Toilasse, Loksa-Harale, Keila-Joale, Kassari saarele — nagu puhkuseks pärast pikki rännakuid mälestuste mail.

Artur Adsoni memuaarid on meie kõige sisukamaid, stiiliteadlikumaid ja värvirikkamaid mälestusteoseid. Täname seda sooja südamega humanisti ja idealisti meie mõtteid ja tundeid puudutava loomingu eest ja soovime talle õnne sünnipäeva puhul ja üldse.

HELMI ELLER

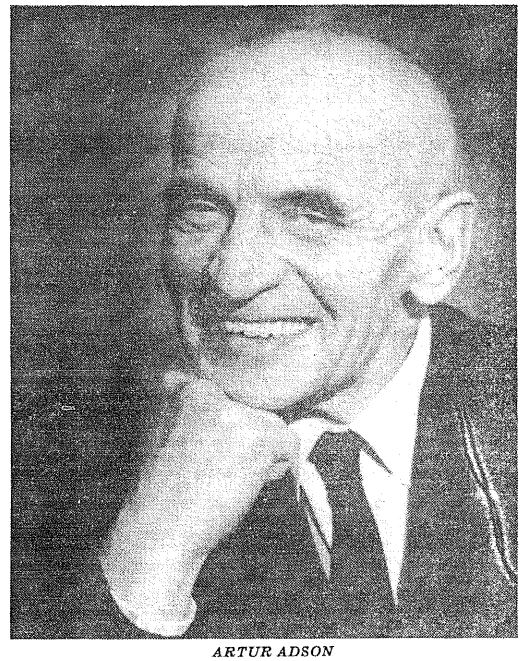

ARTUR ADSON

Karl Artur Adson sündis 15. veebruaril 1889 Tartus. Õppis Tartus, Sännas, Võru linnakoolis, Pihkva maamõõdukoolis, sooritas küpsuseksami Tartus, õppis Tartu ülikooli filosoofiateaduskonnas. Töötas maamõõtjana Venemaal, Tallinna linna planeerimiskomisjonis ja omvalitsuses, teatriarvustajana, dramaturgina Tallinnas Eesti Draamateatris ja Tartus "Vanemuises", filmiinspektorina ja Riikliku Propagandatalituse teatriala korraldajana. Põgenes aastal 1944 Rootsi ja on töötanud arhiivitöölisena Kuninglikus Raamatukogus Stokholmis.

Luuletuskogud: Henge palango (1917), Vana laterna (1919), Roosikrants (1920), Kaduvik (1927), Katai, kibuvits nink kivi (1928), Pärlijõgi (1931), Lehekülg ajaraamatust (1937), Värsivakk, valikkogu lisandustega (1959, Rahumäe kannel (1973).

Näidendid: Lauluisa ja Kirjaneitsi, Neli kuningat, Koimas tee, Iluduskuninganna, Elav kapital, Läheb mööda, Uks tuvi lendab merele, Karu läheb mee löksu, Toomapäev.

Valik teatriarvustusi: Viiet ja loorbereid (1938).

Teatriraamat (1958): Eesti teatrite ajalugu ja autori isiklikud kogemused.

Mälestusteosed (loetletud juuresolevas artiklis).

Artur Adson on kirjutanud hulgaliselt arvustusi ja artikleid ajakirjanduses, teinud rohkesti tõlkeid (nält. "Doktor Zhivago") muu hulgas teatritele.

• Ameerikast

Riiklik aatomienergia komisjon andis nõusoleku merel 8 ujuva aatomelektrijaama ehitamiseks, nendest 4 jaama New Yorgi lähistel ja 4 Florida ning Louisiana kohal merel. Esimene nendest jaamadest ehitatakse New Jersey Atlantic City kohal.

Immigratsiooni ja naturalisatsiooni asutise juht Leonard Chapman, endine Merekorpuse kindraliist komander, teatas, et USA-s on 1973. a. arreeteritud 670 tuhat illegaalselt sissetulnud inimest. Arvestatakse, et praegu on USA-s kokku 3 miljonit illegaalset siserändajat.

Senaator Henry M. Jacksoni juhtimisel töötav uurimiskomitee tegi kindlaks, et Araabia-Ameerika ölikompanii (Aramco), maailma suurim petrooleumi tootja, on juba mitmendat kuud keeldunud USA sõjaväele kõigis maades õli müümast.

Tuvi eesti kodulinnuna

Tuvilised, arvult ligi 300 liiki, levivaD üle kogu maakera. Erandi moodustavad ainult Arktika ja Antarktika, kus tuvisid ei esine. Eestis esineva kodutuvi eellaseks oli metsik kaljutuvi, kelle kodumaaks on väikesed Briti saared, Vahemere rannik ja Kesk-India. Metstuvidest on Eestis kodus kaelustuvi ja öönestuvi, kelledest kaelustuvi on kogukam, arvukam ja nn. krantskaelaga. Kaelustuvi pesitseb avapeses, öönetuvi haavatiivedes. Mõlemad liigid külastavad toiduotsinguil põlde. Kodutuvid aga elutsevad peamiselt linnades.

Tuvide kodustamine sai alguse juba Vanas Egiptuses umbes 5000 aastat tagasi. Sealt levis tuvide kasvatamine Süüriasse ja Pärsiasse ning hiljem ka Euroopasse: Antiik-Kreekasse ja Rooma riiki, kus tuvisid peeti pühadeks lindudeks. Ka Indias armastati tuvisid, kusjuures seal hakati XVI sajandil ka tuvisid aretama. Paljudes maades toimub see ka tänapäeval. Seda peamiselt kolmes suunas: ilu-, sport- ja lihatuvide aretamises. Sporttuvid on nn. kirjatuvid, kellede omaduseks head lennuvõimed. Minevikus kasutati neid kirjade edasitoimetajaina, tänapäeval korraldatakse neile tuvide võidulende. Ilutuvide aretamises domineerib sulestiku värvikus ja omapärane kehakuju.

Kodutuvi on tänapäeval asulate ja linnade tavaline haudelind. Tähelepanekud näitavad, et pidevalt suureneb ta arvukus ning laienevad ta levikualad. Selle põhjustab otseste vaenlaste puudumine, kõlaidane toit, suur sigivus ja inimeste heatahtlikkus nende vastu. Ka ei esine kodutuvidel pesitsuspaikade leidmisel raskusi, est ikka leidub lahtisi aknaid pööningutele, juurdepääse katusealustesse, majade karniise ja räästaaluseid, kuhu tuvid ehitavad oma pesad. Üldse on parasvöötme kliimas tuvidel aastas 2-3 pesakonda poegi. Pesas on tavaliselt 2 muna. Nii on ka ühe tuvipaari kohta juurdekasv aastas 4-6 lindu.

Tuvid on tera- ja seementoidulised. Linnades, kus inimesed tuvisid söödavad, nad unustavad toidu isehankimise. Söötmisest johtuvana tihenevad ka tuvide omavahelised kontaktid, mis põhjustavad mitmesuguste linnuhaiguste ja -taudide esinemise nende hulgas. Üsna tihti esineb tuvide hulgas ohtliku viirushaigusena ornitoos. Kuid seda haigust põevad ka inimesed, kusjuures tuvid on haiguse üheks ülekandjaks inimesele. Statistika näitab, et ligi pooled inimestest, kes haigestusid ornitoosi, olid kas otseselt või kaudselt (puhastasid näiteks lindude poolt reostatud aknalaudu) kokkupuutes tuvidega. Haiged linnud eritavad ornitoosiviirust väliskeskkonda oma väljaheidete kaudu. Haigetel lindudel esineb tavaliselt kõhulahtisus, limase nokanõre eritumine, liigutuste loidus ja isutus.

Et tuvid reostavad asulaid, linnu ja hooneid ning levitavad nakkushaigusi, toimub paljudes riikides (näiteks Lääne-Saksamaal ja Itaalias) võitlus nende vastu. Enneköike katsutakse vähendada nende arvu. Seda isegi Nõukogude Liidus, kus tuvi esineb "rahu" sümbolina. On teada, et näiteks Leningradis hävitati 1970. aastal ligikaudu 100 000 tuvi.

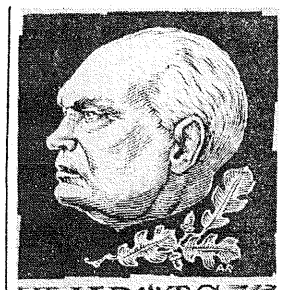

K. PÄTS 100 AASTAT

Eestis esindavad tuviliiste suurt seltsi ainult kaks perekonda viie liigiga. Esimesse perekonda kuuluvad kaelustuvi (Columba palumbus palumbus), önnetuvi (Columba oenas oenas) ja kodutuvi (Columba livia livia) on igapäevased linnud, turteltuvi (Streptopelia turtus turtus) ja türgi turteltuvi (Streptopelia decocto decocto) aga on haruldasemad. Nad moodustavad teise perekonna. Et esimese perekonna tuvid on Eestis juba pikemat aega tavalised linnud, siis on neil ka väga palju erinevaid nimetusi. Näiteks kuusetuvi, haavatuvi, meigas, melekas, kuutaja, uhkur, hütt jne. Need kõik on nn. metstuvide nimed, kodutuvi on lihtsalt kas tuvi, linnatuvi või majatuvi. Metstuvide osas on vahetegemine võimalik ka kudrutamise järgi.

Lte

Osa Maadioklubi noortegrupist oma iganädalasel õppekursusel Eesti Noortetöö ruumides. Istuvad vasakult: Irene Hubel, Marita Hubel, klubi abicsimees Mart Sakalov. Taga seisavad Gunnar Granqvist ja Leif Jansson. (Foto: Ants Paas).

Noorte raadioklubi ülevaate-näitus

27. jaanuaril möödus sellest, mil Stockholmi Eesti Majas asutati Eesti Skautlike Noorte Raadio Klubi. Esimene tegevusaasta on olnud noorele klubile väga tegevusja viljarikas. Heade töötulemuste äramärkimiseks korraldatakse Stockholmi Eesti Majas koostöös Eesti Noortetööga ja Eesti Kultuuri Koondisega ülevaate näitus 16. veebruarist kuni 24. veebruarini. Näituse teemaks on: Eesti noored — Veskijärvel, Kotkajärvel, Metsalaskerajal ja Metsakodus.

Nimetatud ülevaatenäitus on pühendatud eesti Vabariigi presidendi Konstantin Pätsi 100.aasta sünnipäeva tähistamiseks. Näitus avatakse laupäeval, 16. veebruaril kell 15 Eesti Kultuurikoondise näituse-ruumis Eesti Majas, Wallingatan 22-34. Selle peatuumaks on diapositiivide näitamine meie noortest ja nende tegevuses nn. "bildbandi" kujul sõnalise ja muusikalise saatega.

Laupäeval ja pühapäeval toimub pärast lõunat kaks etendust ja nädala jooksul igal õhtul üks etendus — algusega kell 18. President K. Pätsi 100.sünnipäeval, 23. veebruaril ning Eesti Vabariigi aastapäeval, 24. veebruaril on samuti näitus avatud pärast lõunat, alates kell 15, s.o. eesti Maja lahtioleku ajal.

Koos näitusega starditakse suurem korjandusaktsioon "Ole valmis!" raadiosaatja Skgr) ostmiseks, mis koos juurdekuuluva aparatuuriga maksab ca Kr. 11.000:- ning kuulub kvaliteedilt ambassaadides kasutusel olevate saatjate klassi (Drake). Nimetatud saatejaam jääb Eesti Saktulike Noorte Raadio Klubi omanduseks ja tuleb kasutamisele klubi tegevuses ning eesti noorte väljaõppel raadioamatööruse alal.

Rahvusvahelises maailmaskautluses on üheks ilusaks suurürituseks Jamboree on the Air, kus teatavatel päevadel ja kellaaegadel üle kogu maailma skaudid võtavad raadioteel ühenduse ja antakse üle tervitused ning surutakse eetri kaudu kätt.

Eesti skautluses on seega loomisel tugev alus meie raadioskautlusele, kus vastavad klubid ja raadiopatrullid on asutamisel ka ülemeremaades.

Maailmalaagri ajaks Metsakodusse suvel 1975 püstitatakse ostetav raadiosaatja ning kõik — üle maailma kokkutulenud — eesti noored tutvuvad raadioklubi poolt organiseeritud huviringis raadioskautlusega, et ammutada teadmisi ja praktikat kaasavõtmiseks oma kodumalevate juurde ülemeremaadesse.

Noored ootavad arvukat ja häätahtlikku näitusekülastajate peret, kes annaks oma toetuse "Ole valmis!" (Skogr) raadiosaatja püstitamiseks!

A.P.

Lilia Corradi, aktiivne eesti noor New Yorgis, kes valmistub doktorikraadile keeleteaduse alal New Yorgi ülikoolis, on õppinud pidevalt ka laulu ja temalt on ilmumas heliplaat 12 lauluga.

Vladimir Padva, iseseisvusajast tuntud pianist ja omaaegne Tallinna konservatooriumi klaveripedagoog, kes enne sõda oli saatjaks maailmakuulsustele, on oma Ameerika aastatel toime tulnud ka rea tähelepanu äratanud helitöödega. Viimasel ajal on ta kontaktis olnud USA-eestlastega ja m.s. saadab sopran Liilla Coraadit viimase uue heliplaadi sissemängimisel.

Kohalik elu

GÖTEBORG

E. Maja Klubi teatab

Göteborgi Eesti Majas toimub klubi korraldusel Elmar Ojaste ettekanne "Eesti DP postmargid Saksamaal". Loeng toestub 10. märtsil kl. 17. Eesti Maja Klubi korraline aastapeakoosolek leiab aset pühapäeval, 17. mär rtsil Eesti Majas algusega kl. 14. Päevakorras: Koosoleku avamine ja rakendamine, 1973 tegevuse ja majanduse aruanne, 1974 eelarve ja tegevuskava, valimised ja läbirääkimised. Koosolekust palutakse kõiki liikmeid osa võtta.

Klubi juhatus teatab veel, klubi ruumides on nüüd ka võimalus värvustelevilsori vaatamisega aega mööda saata.

— — —

GÖTEBORG

GES peakoosolek

Göteborgi Eesti Seltsi korraline aastapekoosolek peetakse Eesti Majas seltsi ruumides pühapäeval, 17. veebr. kl. 15 seltsi põhikirjas kindlaks määratud päevakorra alusel. Juhul kui määratud kellaajaks üks kolmandik seltsi liikmete arvust kohale ei ole ilmunud, peetakse koosolek pool tundi hiljem kokkutulnud liikmete arvule vaatamata.

STOCKHOLM

Mälestus-jumalateenistus

President Konstantin Pätsi 100. a. sünnipäeva tähistamiseks korraldab Rootsi Eestlaste Esindus mälestus-jumalateenistuse laupäeval, 23. veebr. kell 13.00 Jakobi kirikus.

Kaastegevad: peapiisk. K. Veem — avateenistus, õpet. E. Töldsepp — jutlus, ülempr. A. Nael — liturgia. Muusikalises osas esinevad Stockholmi Eesti Mees- ja Naiskoor Oreill Harri Kiisk.

UPPSALA

EV aastapäev

Uppsala eesti organisatsioonid teatavad, et Vabariigi aastapäeva tähistamine toimub laupäeval, 23. veebr. kl. 16 aktusega Fyrisskola aulas (Tehnika Gümnaasiumi hoone, Luthagsesplanaden 4). Aktusekõne peab Virge Hint. President Pätsi 100. a. sünnipäeva puhul kõneleb mag. jur. Artur Mägi. Muusikalises osas esineb sopran Mari Kamp, klaverisaade Natalie Käärikult. Pärast aktust toimub koosviibimine einega Uppsala Eesti Kodu ruumes algusega kl. 18.

Osavõtumaks on 10:— isikult. On vajalik eelregistreerimine, teatada Anu Margale tel. 25 50 25 või Eduard Keelestele tel. 11 95 88 hiljemalt kolmap. 20. veebr.

Teretulemast aktusele ja koosviibimisele!

Uus raamat N. Vene läänespionaazhist

NEW YORK (VES) — Inglise keeles on ilmumas sensatsiooniline raamat N. Vene kohta, teatab nädalaleht "Human Events". Selleks on endise mereväe vastuluure ohvitseri John Barroni raamat "KGB: Nõukogude salaagentide salajane tegevus". John Barron läks hiljuti erru ja töötab praegu ajakirja "Reader's Digest'i" toimetajana.

J. Barroni teos kirjeldab üksikasjaliselt N. Vene salaagentide tööd välismaades ja näitab kõige selgemate ning dokumentaalselt tõestatud faktidega, et Moskva rezhilmi peamiseks eesmärgiks on demokraatlikke valitsusi kukutada.

Näiteks tuuakse seal andmed selle kohta, kuidas nõukogude luuremehed mõjutasid Egiptuse president Nasserit, kuidas nad töötavad välismaistes saatkondades diplomaatide nime all või kuidas vene osavad agendid meelitavad oma sõiduvette ameerika ajakirjanikke Capitol Hillil. "Human Events" ütleb: Need kaks teost (Solzhenitsõni ja Barroni raamatud) kokku asetavad tugipunkti faktid, mida ainult lühinägelikud poliitikud ei taha tunnistada, et nõukogude valistus on ainult terrori ja rõhumise kehastus ja et meie müüme elektronaruvuteid ning muud tehnikat rezhiimile, kelle eesmärgiks on meie elulaadi jamelevabadustpurustada.

— — —

SILT JA SEALT

Linda Dreyman, lauljatar ja kauaaegne välseestlane, sõitis New Yorgist koos helikunstnik Malle Mägi-Schultziga Lõuna-Aafrikasse Johannesburgi, kus elab Linda Dreymani õde Ida Võro. Viimane omab kalliskivide lihvimistööstuse. Edasi minnakse Kaplinna, kus vend Johan Matson, end. Suure-Jaani advokaat elab. Malle Mägi jääb Lõuna-Aafrikasse poolteiseks aastaks, et koguda pärismaalaste muusikat teaduslikuks tööks.

Riin Rivanool

JUHTUB

Mõnede inimeste elu on kirju ja neile alati midagi juhtub. Kui põnev!

Arukeste Anni on mul selline sõbeanna, kellele ikka midagi juhtub. Mõnikord võidab ta loterii, vahest hakkab talle mõni mees tänaval külge löömа, siis jälle satub ta jaole, kui kuskil on vargus käsil või on mõni suurem autoõnnetus või sõidab ta ise autoga kraavi. Vähe sellest, ta võib poodi minna kogematakombel ühes jalas must teises valge king või kui mitte muud, siis libiseb tänaval ja murrab käeluu.

Põnev! Ikka midagi juhtub!

Mulle ei juhtu. Olen kohe proovinud aga ikka ei juhtu.

Sellest on juba õige palju aastaid tagasi, kui üks kole mees meie kandis naisi tappis. Raadios ja ajalehtedes hoiatati, et ärgu naised pimedas tagaaeda ega kuskile üksikusse paika ilma saatjata mingu kuni mõrvar kinni saadakse. Minul aga oli vaja oma töö teha ja siis ma proovisin. Aadamale sai käsk kätte antud, et vaadaku välja, kui ma niipea tagasi ei tule ja ise ma tõttasin pimedasse seda äsjapestud mähkmeid riputama. Süda puperdas küll, aga midagi ei juhtunud. Naabri kaaski ei kräunununud, kuigi ta seda muidu alati tegi. Isegi majade vahelises kitsas, pimedas kõlgus prügitünnide juures käisin ära. Plaan oli valmis: kui tuleb, mõrvar judo-karate,kung,fu segavõttega üle selja tõmmata ja siis heledalt kisada ning koletisel tõnnikaan üle näo vajutada. Kões!

Aga nagu õeldud, ei juhtunud midagi. Aadam oli oma valvet eenistuse hoopis unustanud, oma naise pärast muret ei tunnud ja magas toas, mõned majad edasi aga oli keegi kiunud ühte naist kimbutamas küll.

Aga sellest on juba terve igavik möödas.

Nüüd on ajad jälle ärevad. Arukeste ühele tuttavale oli korterimajas sisse murtud ja ühte-teist pühade ajal ära viidud. Värvus TV ja suurem sahmakas sularaha ka.

Vähe sellest. Annike ise jäi hiljuti ka oma rahakotist ilma. See juhtus nõndavõisi: allmaajaamas, rahvast tihedasti ja paar neegripoissi seisnud Anni kõrval. Üks neist pilias kinda maha, kummardas seda võtma ja samal ajal haaras ära ka Annikese sangapidi käes hoitud rahakoti. Muidugi sai ta minema ja politsei näppu jäi ainult teine neegripoiss, kellel rahakotti ei olnud ja kes kõigi vägede nimel vandus, et ta ärajooksnud poissi ei tundnudki. Kes seda kindlaks teha saaks ja Annike jäi omast ilma.

Milline põnev lugu. Kui selle neegripoisi kätte saaks! Judo, karate või kung fu võtetega või lihtsalt eesti moodi käsikähmlusega. Tuleks proovida, eks ole!

Kõigutasin siis hiliisõhtusel tunnil samas allmaajaamas rahakotti ja marssisin platvormil edasitagasi. Kõhe ja põnev, aga mitte keegi mu rahakotist huvitatud ei olnud. "Vaese inimese asi", küll nad nõnda mõtlesid ja mul hakkas iseendast kohe lausa kahju.

Uus rongitäis vuhises ette ja rahvast hakkas maha tulema. Üksikuid. Aeg hiline ja ilm lõrtsine, kesse ikka nii hilja . . .

Ja siis, tõesti, venis välja ühest uksest ka kaks neegripoissi. Mu süda tõtles kohe, et just nood need õiget ongi ja ma hakkasin tühja kätkotti kõigutades tasase sammuga väljapääsu poole astuma. Närvid pingul, jalg ootel ja ise igaks naljaks valmis, kui ühed kiired saamud hakkasidki järele jõudma. Päris tõsi, keegi tõttas mulle järele ja siis . . . rahmas ta kinni mu käekotist. Omedti midagi juhtus!

Enne, kui judo-karate,kung-fu segavõttega vargale päriselt kallale sain asuda, hõlkas kohkunud hääl mu kõrva juures:

Riin, pöörane, mis sul arus on? Kõigutad käekotti ja teed sellist veidrat tantsu, õõritad puusi magu mõni . . ."

Sa vägede vits kill, peaaegu oleksin sulle ühe tagantkätt ära virutanud! Mis sa hiilid nagu varas, vaata, et oleksin su kallal judot katsetanud!"

Mirka oli. Saate aru, mu sõbranna Margarita Mädariku laulatatud mees ja abikaas ja ma ei teadnud arvatagi, et ta nii raudse haardega ühe nõdra naisterhva käerandmest kinni oskab hoida. Neegripoisid astusid meist viisakalt mööda ja minu rahkaotist ei olnud keegi huvitatud.

Midagi ei juhtu! Mulle ei juhtu kunagi midagi!

Hiina kritiseerib Vene orjalaagreid

PEKING — Hiina on alustanud propaganda ofensiivi N. Liidu vastu täiesti uuel liinil, süüdistades Kremli juhtkonda opositsiooni tagakiusamises ja likvideerimises. Lääneriikide vaatlejatele tuli see rünnak suure üllatusena, kuna selles sektoris on ka Hiinale võimalik teha raskeid etteheiteid.

New China News Agency's ilmunud artiklis, mille avaldas hiljem ka Hiina kommunistliku partei peahäälekandja The People's Daily, mainitakse, et N. Liidu juhtkond on viimasel ajal kõvendanud oma "fashistlikku diktatuuri" rakendades poliitilise opositsiooni mahasurumiseks politseiriigi süsteemi.

Artiklis kirjeldatakse detailides N. Liidu poliitilise politsei terrorisüsteemi oma orjalaagritega ja vaimuhaiglatega.

Eriti tõstetakse esile 1969. aastal poliitilisele politseile antud suured võimupiirid, mis võimaldavad rezhiimi kritiseerijaid ilma kohtuotsuseta pikemaks ajaks vanglasse paigutada.

Artiklis kinnitatakse, et need survevahendid pole suutnud murda opositsiooni, mis on muutunud üha tugevamaks, organiseerides streike, protestikoosolekuid ja demonstratsioone. Lääneriikide vaatlejat Pekingis on arvamisel, et selline kriitika kutsub Moskvas esile ka vastureaktsiooni.

Venelased on juba varem Hiina rezhiimi kritiseerinud, kuid nad on teinud seda väga pinnapealselt, mis on ilmselt tingitud informatsiooni puudumisest.

Refleksioone

AJALUGU KIRJUTATAKSE nii siin- kui sealpool raudeesriiet. Ka eesti rahva ja nende riigi ajalugu. Kui raske on kirjutada ajalugu, seda koges kahtlemata omal nahal iseseisvusaegne Tartu ülikooli ajalooprofessor Hans Kruus, kes end kommunistliku rezhiimi käsutusse andes on pidanud kõik oma endised uurimused ümber tegema Moskva "maitsekohaseks".

Et temaga alati pole rahul oldud, vaatamata 1940-nda aasta teenetele, näitab seegi, et ta vahepeal põlu alla sattus ja KGB-s põidlakruvide kaudu "liini pidama õpetati". Isegi reeturitel on mõnikord raske oma uute peremeestega. Sellel, kes asja ei tunne, on muidugi raske tagantjärele otsustada, kas oli õige see, mida Kruus kirjutas Eesti Vabariigis, või see, mida ta kirjutas kodumaa mahamüümise järele vägivaldselt loodud n.n. "ENSV-s"?

Kahtlemata seisavad järgmiste põlvede ja juba praegusedki noored ajaloolased selliste probleemide ees. Seda on mõnikord märgata olnud ka siinpool raudeesriiet, kus mõnigi mees on "ümber hinnanud" näit. Eesti VAbadussõja "kodusõjaks", nii nagu asja on kirjeldama hakanud okupatsioonivõimud. Tekib aga alati küsimus, miks Tartu rahu allakirjutajaks oli Nõukogude Venemaa välisrahvakomissar Joffe?

VÄHEMAID SELLELAADILISI probleeme esineb sagell. Rootsi ajalooline ajakiri "Historisk Tidskrift" avaldas möödunud aastal iseseisvusaegse õigusajaloolase dr.jur. Ilmar Arensi Peipsitaguste eestlaste asunduste ajalugu ja saatust hiljem kommunistliku rezhiimi all kuni 1941. aastani käsiteva uurimuse "Die estnische Russlandskolonisation" kolmandale köitele tema nooremapõlve kolleegi, Rootsis hariduse saanud ajaloolase Hain Rebase sulest.

Viimane leiab, et Arensi ajalookäsitlus on liialt poleemiline ja teeb etteheiteid, et see põhjendamatult on teinud järelduse, nagu oleks Stalin Peipsitaguse rajooni puhastamisega plaanikindlalt ettevalmistusi teinud uue sõja puhuks. Hain Rebas tuletab meelde, et Stalin likvideeris suure osa oma ohvitseridest, mis peab tõendama, et Stalinil sõjakavatsusi ei olnud. Sel ajal.

Arvustaja ei ole ka vaimustatud tõsiasjast, et Arensi uurimistöö toimus saksa idarinde seljataga. Sellegipoolest ei pruukivat kahelda Arensi andmete tõepärasuses küüditamiste ja hävituse osas, olnuks vaid vaja "rohkem usaldusväärset" esitust. Sest ei olevat kahtlust, kus asuvad autori sümpaatiad ja antipaatiad. Arvustaja kahtleb ka, kuivõrd uurija väited usuliste talituste vabadussest Peipsi taga sakslaste ajal on pädevad.

Ühesõnaga kahtleb Rebas Arensi tahtes olla objektiivne, eriti just Peipsitaguste eestlaste hävitajate vastu. Kuna arvustaja on eestlane, siis võib see veel rõhutada "pagulasteadlase" erapoolikust.

HISTORISK TIDSKRIFT (nr. 4) tõi ära dr. Arensi repliigi, kes tuletab meelde, et arvustus puudutab ainult uurimuse kolmandat osa, mis käsitleb kommunistliku rezhiimi kollektiviseerimisfiaskot eestlaste alal 1917—1941 ja sellega ühenduses kasutatud repressioone. Arens leiab, et tema esitab vaid kogutud materjali ja raamat ei saa sellepärast olla "poleemiline kirjutis".

Kas baasidelepingute pealesundimine Balti riikidele ja Soome Talvesõda ei olnud külladlased tõendid Stalini sõjakatele plaanidele, küsib Arens, kes tuletab meelde, et ka enne soomlaste vastu sõtta minemist 30. nov. 1939 puhastati vastav piiritsoon "vaenulisest elemendist", seda ka vastu Eesti piiri. Ta ei omanud mingit erilist "privileegi" Peipsi taha uurima minnes — sinna läks nimelt Tartu ülikooli uurimisgrupp, mis koosnes 8 liikmest ja kellede töö resultaadid on kolmes köites kokkuvõetud.

Ta juhib ka tähelepanu, et uurimust on kolmel juhul välismaa erialaajakirjades positiivselt arvustatud.

ARVUSTAJA EI OLE põrmugi imponeeritud dr. Arensi vastusest — ajakiri on talle võimaluse annud "lõpusõnaks". Paari reaga märgitakse, et arvustajal on raske mõista, mida autor om avastusega kriitikale taotleb ja üteldakse siis hävitavalt, et vastus on "samal tasemel nagu töögi".

Muidugi ei ole nende kahe eestlase vahel märgata mingit kollegiaalsust, mida eestlaste puhul ka eriarvamiste puhul oleks oodanud. Kuid ilmselt teevad generatsioonide vahed selle raskeks.

Nüüd olid aga olud sellised, et iseseisvuse ajal eesti teadlased suguvendade juurde Peipsi taha ei pääsenud. Saksa ajal oli lühike võimalus ja pärast seda langes raudeesriie uuesti alade üle, kust eestlased aga lõplikult on kadunud. Kas olnuks uurimus usaldusväärsem, kui see oleks tehtud punaarmee selja taga ja teadlaste poolt, kes jagavad Hans Kruusi kurba teadusemehe saatust? Kuid "oma silm on kuningas". Ja arvustajal tuleb paratamatult vaagida lääne ja ida allikate vahel. Maitsest oleneb, keda üks või teine uurija rohkem usub. Ei tohi aga unustada, et okupatsiooni ajalookirjutamine arvestab sellega, et "midagi ikka" jääb tuleviku sõelale. Kuigi seal "unustatakse" nii elementaarsed faktid kui Ribbentrop-Molotovi pakti lisaklasulid . . .

K J

Paavst N. Liitu?

BONN (VES) — Lääne-Saksa ajakirjanduse teatel tahab ka Vatikan hakata Moskvaga paremaid suhteid looma. Nimelt on paavst Paul VI-l kavas sõita eeloleval kevadel Moskvasse, et arutada läbi "mitmeid kiriklikke probleeme".

Ametlikult sõidab paavst külla vene-ortodoks patriarh Pimenile, kuid teda võtvat vastu ka president Podgornõi ja peaminister Kossõgin. Moskvasõidu eeltöid olevat praegu korraldamas peapiiskop Casarlo, kes on Vatikani "välisministriks".

Ei alistu

NEW YORK — Pärast aastaid vanglas, töölaagris ja sunniviisiliselt vaimuhaiglas viibimist, lükkas 31-aastane nõukogude liidu kirjanik Vladimir Bukovski tagasi pakkumise, mis talle nõukogude ametivõimude poolt tehti.

Talle pakuti vabadus vaikimise vastu. Bukovski pidi alla kirjutama dokumendile, et ta enam kunagi ei kirjuta ühtegi nõukogude rezhiimi vastast rida ega kritiseeri muul viisil kommunistlikku süsteemi. Bukovski sõbrad, kes on kontaktis USA-s elava emaga, teatasid eelnevalt, et Bukovski on haige ja väga nõrk, kuid sellest hoolimata viidi ta vanglast raskemat liiki sunnitöölaagrisse kuskile Siberi tagamaal pärast seda kui ta oma vabadust vaikimise vastu ei müünud.

President Nixon ütles televisioonikõnes, et kui USA elanikkond aitab säästa energiat, s.t. küttesinet, siis ei ole käesoleval talvel karta küttekriisi ja kevadeks ei ole tarvis rakendada bensiini ratsioneerimist.

Valitsus otsustas küsida tööle asunud Kongressilt 99 miljardit dollarit riigikaitse kuludeks, sellest 96,6 miljardit 1. juulist algavas eelarvese ja ülejäänud osa käesoleva eelarve ülejääkidest. Põhjendus: N. Vene suurendab relvastust.

Gallupi ringküsimisel selgus, et Nixoni populaarsus on pärast ajutist tõusu 29 protsendile langenud tagasi 27 prots. pooldajatele, nagu see oli siigisel.

Pruugitud mööbli müügiäri ees Tallinna kolhoositurul

"Ravin hambaid, eemaldan konnasilmad ja tedretähed"

Aastal 1782 ilmus Tallinna ajalehes "Revalische Wöchentliche Nachrichten" kuulutus, milles üteldi: "Riiast on siia saabunud kuulus hambaarst A. M. Erfeld Londonist, kus ta on oma ravikunstiga väga paljudele abi toonud, samuti nagu kogu Saksamaal, Kuramaal ja mujal. Tal on vahend, mis võtab kahe minutiga hambavalu ära. Ta teeb mustad hambad valgeks, puhastab ja kinnitab neid. Eemaldab ka konnasilmi ja soolatüükaid ilma lõikuseta ja valuta. Nelja päevaga kaotab tedretähed. Tal on olemas vedelik, mis paneb juuksed kasvama, kartmata, et nad selle ravi tõttu välja langeksid. Peale selle on tal lutikarohtu ja muid vajalikke vahendeid, samuti kingakreemi. Küsida Hobuse tänavast Grossmanni majast."

Vaatamata sellele saavutas hambaarstikunst siiski oma loomuliku taseme alles 19. sajandil. Arvatakse, et oma päritolult omab hambaravi India aluse, sest juba vanus india arstiraamatuis kõneldakse hammaste hooldamisest ja hambaharjast, samuti hammaste väljatõmbamisest, mis arstiteaduses üldse üks vanimaid operatsioone. Selle kinnituseks on äsja Elsassist leitud ürginimese kolju, millel olid jäljed hammaste väljatõmbamisest.

Kuidas seda tehti, me loomulikult ei tea. Kuid vaevalt toimus see teisiti kui tänapäeval loodusrahvaste praktikas, milles asetatakse kepike vastu hammast ja lüüakse sellele kiviga. Logisevate hammaste korral aga kasutatakse lihtsalt tugevaid sõrmi.

Kreekas soovitas arstiteaduse isa Hippokrates väljatõmmatavaid hambaid eelnevalt põletada ja kuivatada. Hambavalu vastu kasutas vana-india ravimit (tuhka), mille saamiseks põletati hiiri. Rooma kuulus arstiteadlane Galeno täitis jälle öönsaid hambaid vahaga, sest ka tema pooldas (samuti nagu Hippokrates), et hammaste estraheerimine (väljatõmbamine) toimuks alles siis, kui need juba logisevad.

Keskajal oli hambaravi habemeajajate ülesanne. Samuti teostasid seda rändarstid. Ka Eestis oli hambaravi juuksurite ülesanne. Näiteks esitati aastal 1529 Tallinna raele habemeajajate skraa (ameti põhikiri), milles ühes punktis üteldakse, et hammaste väljatõmbamisel meistrit abistavale sellile tuleb tasuda 6 killingit honorari igalt hambalt.

Rändarstid, kes töötasid Tallinnas, reklaamisid end kui hambakaksajad või kui hambamurdjad. Peamine hambaravi seisnes siis haige hamba väljatõmbamises. Üsna tihti juhtus, et tõmmati välja vale hammas. Et hambavalu põhjustajaina pidid esinema hambaussid, siis juhiti hambaõõnsusesse erilise lehtri abil mürgiste taimede suitsu.

Rändarstide tegevusest Eestis kõnelevad kuulutused, mis avaldati ajalehtedes. Näiteks viibisid aastal 1798 Tallinnas kolm hambaarsti: keegi Hartwig, kes juba kolmandal ravireisil mööda eestit, siis "hamba- ja konnasilma-operaator" Friedrich Wilhelm Frank, ja "oma reisidel Tallinna sattunud" härra Cornelius. Frank lubas vaeseid aidata tasuta. Lisaks müüs ja kosmeetilisi vahendeid ja lubas soovijaile õpetada, kuidas odava raha eest mehhaanilisi tulemasinaid valmistada.

Kuulutused, mis avaldati ka hambaravi tehnikast. Näiteks selgub, et hambaid plombeeriti kas seatina, hõbeda või kullaga. Paljud tohtrid pakkusid vahendeid (pulbreid ja vedlikke) selleks, et muuta mustad hambad lumivalgeiks. Isegi neid rohte reklaamiti, mis igemeile ei avalda mõju. Samuti köneldi rohtudest skorbuudi vastu, sest skorbuuti peeti kohalikuks haiguseks suukoopas. Peamiselt müüdi pealemääritavaid vahendeid.

Esmakordselt kasutas Tallinnas jambavalu-vastast sisemist vahendit "kuninglik Taani operaator ja hambaarst" Gabriele Josephi aastal 1791. Tema salaravimit tuli tilgutada 5 tilka vatile ja pista see hambaauku, kuna 8 tilka tuli sisse võtta.

Reklaamis kiideti ka oskust, et juur tõmmatakse ka siis välja, kui hammas peaks murduma. Samuti reklaamiti oskust, et kinnitatakse logisevaid hambaid või et eemaldatakse valuta hambakivi. Lisaks olid hambaarstid osavad ka kui konnasilmade kõrvaldajad ja kui ärimehed, kes müüsid tindipulbrit, vedelikke plekkide kaotamiseks ja vahendeid, mis annavad ilu.

Samuti eemaldasid nad tedretähti, hävitasid soolatüükaid ning õpetasid "saladust, kuidas nahka hästi ilusaks, valgeks ja õrnaks teha ilma murreta, et midagi juhtuks."

Kombeks oli, et hambaraviks kasutati ka maagilisi vahendeid. Näiteks propageeris saksa "õuehambaarst" Friedrich Hirsch meetodit, et tuleb võtta lepatriinu, see hööruda puruks kahe näpu vahel ja höörumisest veel kuumade sõrmeotstega iget ja haiget hammast masseerida.

Alalise hambaarstina Tallinnas on dokumentaalselt tõestatav ainult üks isik: Friedrich Hoffmann, kes pöördus aastal 1738 rae poole palvega, lubada tal asuda vakantsele saunamehe kohale. Oma palves ta nimetab ennast "kirurgiks, silma- ja hambaarstiks". Rae vastus ei ole teada, kuid see pidi olema jaatav, sest Niguliste koguduse surmaregistrist leiti teade, et "4. aug. 1740 maeti kiriku põranda alla saunamehe ja hambaarsti Friedrich Hoffmanni tütreke Anna Elisabeth."

On üllatav, et vana-aja hambaarstid "kohendasid" ka inetult kasvanud hammastikku. Näiteks kuulutas aastal 1775 keegi Noir, et ta annab liialt tihedasti paiknevaile hambaile loomuliku vahemaa ja valmistab kunsthambaid, mis "nii ehtsad, et isegi spetsialist ei mõista vahet teha."

Kunsthambaid ja hammaste proteesimist kasutati juba ajal enne Kristust. Araabias kasutati kunsthammaste valmistamiseks vasikaluud. Euroopas hakati kunsthambaid valmistama elevandiluust. Prantsusmaal loodi selleks isegi eriline käsitöö-korporatsioon "Tabletiers, et remetteurs de dents divoire". Meile tuttavat sillasüsteemi kasutati juba 17. sajandil. Et elevandiluust kunsthambad olid kallid, hakati 17. sajandil müüma ka ehtsaid inimhambaid. Ka Tallinnas müüdavad kunsthambad olid kas elevandiluust või loomulikud inimhambad.

Üldiselt oli hammaste seisund minevikus väga halb. Kirjad ja ürikud kõnelevad tihti pudedaist hambaist, mis väljatõmbamisel murdusid, suurtest ööntest, hambavalust ja igemeist, mis rikkes. See tähendab, et inimesed kandsid eneses pidevat infektsioonikollet, mis võldi siis likvideerida, kui eemaldati vigased hambad.

—e.

Adele Unt, Kol. Jaan Unti abikaasa ja Vancouveri eesti täienduskooli kauaaegne juhataja, tähistas oma 80-aastast sünnipäeva. Tema austamine toimus Vancouveri eesti kirikus.

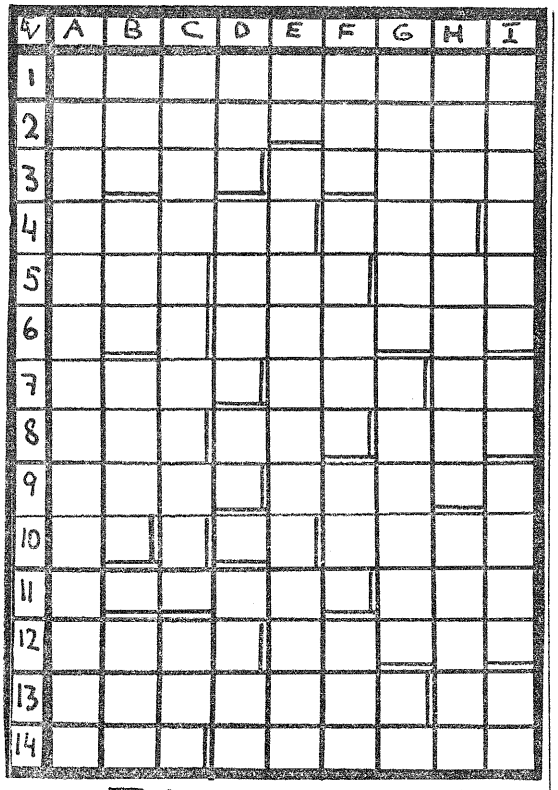

Ristsõna 5

Paremale: 1-A värskendama, tugevaks tegema 2-A tormiline kiiduavaldus 3-A kala 3-E tuntud eesti kabaree ja tsirkusartistide lavanimi 4-A väike- pisi- (kreeka k.) 4-F eeltunne 5-A kaunistus 5-D mõistus 5-G vähem kui kuum 6-A Rootsi Kuninglik Autoklubi 6-D venepärane mehe nimi 7-A müras 7-E roll (teatriterm) 7-H neoon 8-A nimi Piibilist 8-D igavesti 8-G kreeka täht 9-A pai, kuku 9-E . . .Island, osariik Ühendriikides 10-A naatrium 10-C uraan 10-D mina 10-F eesti luuletaja 11-A luuletaja Suitsu eesnimi 11-G laisk (rootsi k.) 12-A Jeesuse vanaema 12-E margarini sort 13-A võta päikest! 13-H lüh. kirjaümbrikul 14-A ainult ühenduses A-1 alla 14-D kõrges seisuses.

Alla: A-1 ja 14-A paremale: kirikupüha B-1 lad. k. palve algus C-1 selles võitis Ingemar Johanson omal ajal maailmameistri tiitli D-1 Hiiu naiste peakate E-1 hitleriaegne kardetud väeüksus II Maailmasõjas F-1 kümme (rootsi k.) G-1 minevikuvorm mõnedes indo-euroopa keeltes H-1 usulahk, peamiselt Ameerika Ühendriikides I-1 dünamiidi leiutaja (eesnime esimene täht ja liignimi E-3 nilbe sisuga kirjandus B-4 kirg D-4 väike tükike, pude F-4 on näiteks kodumaa kaitsmine B-7 Baleri kuninga Ludwig I armuke G-7 vana-kreeka päikesejumal (vana-roomlaste nimetuses) I-7 negatsioon D-8 kaksikvokaal F-9 meri (rootsi k.) I-9 kreeka täht D-10 rooma number 1000 H-10 vastne (zool. om. kääne) B-11 uraan D-11 komme B-12 vaata C-12 osariik Ühendriikides (lüh.) F-12 lühend ingliskeelsetes firmanimetustes G-13 alumiinium I-13 aastakoosolek.

Lahendus 4:
Paremale: 1-A katamaran 2-A auristama 3-A laadaline 4-A lava 4-E paber 5-A abi 5-D ass 5-G esa 6-A klasm 6-F mett 7-A att 7-D paaria 8-A es 8-C ae 8-E Siiam 9-A vask 9-E taara 10-A Ate 10-D tossas 11-A nimed 11-F Mana 12-A Dau. . 12-D noorim 13-A US 13-C panka 13-H ts 14-A sirm 14-E tk 14-G p.s.

Alla: A-1 kullakaevandus B-1 au C-1 Traviata D-1 Aida E-1 m.s. F-1 atlas G-1 ra H-1 amnestia I-1 naeratama B-3 aabitsat E-3 aps G-3 Ibeeria D-5 aspekt E-6 mastodon F-6 malasmokk C-9 semu H-9 ranits G-10 sarap I-10 saksa B-11 Iasi D-11 enam C-13 pr. E-14 t.

— — —

LÕUNA-ROOTSI EESTI maja

Postgiro 16 01 10-3

Bankgiro 418-9122

Taliharja spordipäev Metsakodus

Aastaid mitmeid pagulaskeskusi külastanud Taliharjapidu on Metsakogu juubeliaastaks tee tagasi leidnud kodumalle. Iga-aastane Taliharjapidu toimub — reservatsiooniga ilmataadi tujule — koos traditsioonilise talispordi päevaga Metsakodus laupäeval, 16. märtsil.

Vastavalt olukorrale on kavas iga-aastane kalapüügivõistlus hõbeahvenaga auhinnaks. võistluse algus kell 10.30. Võistlus on vaba kõigile, teatud arvu püüniseid saab laenata kohapeal.

Samaaegselt toimub tund tervisele: jalatuskäik uudismaale (ühiselt) või muu sportlik tegevus värskes metsaõhus. Järgneb sportlik/tervislik tolt.

Noor filmimees Juhan Talvik on lubanud näidata filmi eestlaste suurpeost kanadas. Päev lõppeb tantsuga, vaheldumisi istumisega kaminatule juures.

Eelregistreerimine vajalik. Kirjalikult I. Kajandi, Varenbergsgatan 21, 521 00 Falköping. Telefonil pärast kl. 15: 0515/146 74.

— — —

Evy ja Berth Saluäärele sündis Göteborgis teise lapsena poeg.

Ängelholmis laulatati jur. stud. Urmas Peterhoff ja fil. kand. Eva Gahr, mõlemad Stockholmist.

Mineviku varamust:
Härjapea jõgi Tallinnas

Härjapea jõgi, millest Tallinna ajaloos kõneldakse kui linna tööstuse hällist, ühendas Ülemiste järve merega. Üldse oli Härjapea jõgi ainsaks väljavooluks Ülemiste järvest. Jõgi algas Ülemiste järve põhjapoolsest sopist, laskus paeastangult — Ülemiste mäelt — alla, läbis siuglevalt astangualuse madaliku ning suubus siis merre (Tallinna lahte). Jõel töötas rida veskeid.

Need olid esimesed Tallinna "vabrikud" (linna tööstuse eelkäijad), milledest arenesid mitmed suurkäitised. Aastail 1932—1934 juhiti Härjapea veed maa-alusesse kollektorisse, sest jõgi oli muutunud haisevaks reoveekanaliks. Nii kadus siis ka Härjapea jõgi tallinlaste silmist ja linna maastikust.

Topograafiliselt kujutati Härjapea jõge (vahel ka nimetuse all oja) esmakordselt Samuel Waxelbergi Tallinna plaanil 1688. aastal. Oma plaanil märkis Waxelberg ka kõik Härjapea jõele rajatud veskid. Neid oli siis veel kaheksa: Ülemiste veski (Öfwerste qwarn), paberiveski (Papperqwarn), suruveski ehk Semiskeri veski (Walskqwarn), vaseveski (Kopparqwarn), suruvanutusveski (Walckqwarn), Jaaniveski (St. Johannes-qwarn), suruveski (Walckqwarn) ja saeveski (Sågqwarn).

Härjapea jõgi oli kaugemas minevikus veerikas ja ta vesi oli veel igati puhas. Jõe veejõudu kasutati mitmesuguste veskite hälvitamiseks. Selle kohta pärinevad andmed juba XIII ja XIV sakandist.

Otse Ülemiste mäe all (praeguse Lastekodu tänava ääres), Härjapea jõe veejõu kasutamise suhtes kõige soodsamal kohal, asus Ülemiste viljaveski. See tegutses juba XIII sajandil. Algselt kuulus ta Taani riigile ja kandis seetõttu siis ka Kuningaveski nime. Seda veskit ja nn. Jaaniveskit, mis kuulus Püha Johannese nimelisele Pidalitõbiste Hospidalile, loetakse vanimateks veskiteks Tallinnas. Tõenäolelt rajati mõlemad XIII sjandi esimesel poolel. Aastal 1349 läks Ülemiste veski Tallinna rae käsutusse.

Kuuluvana Tallinna linnale, täitis Ülemiste veski läbi sajandite mitmeid ülesandeid. Vahel kedrati seal villu ja siis jälle muudeti ta viljaveskiks. Alates aastast 1844 kasutati Ülemiste veskit pbaeri valmistamiseks vajalike kaltusde sorteerimiseks, pesemiseks ja purustamiseks. Aastal 1902 ehitati Ülemiste veski ümber söjaväe kasarmuks. Viimane müüdi 1916. aastal Põhja Puupapi- ja Paberivabrikule, kes oma ettevõtte laiendamisel selle hoone lammutas.

Allavoolu järgmisena asus Härjapea jõe ääres veejõul töötav vasepada — nn. Katelsepaveski (Kupferhammermühle). Selle ehitas praeguse Masina tän. 6 maja kohale turvissepp (Platensleger) Wilhelm Platensleger 1531. aastal linnalt renditud maa-alale. Veskis sulatati ja valati vaske valanditeks ning taoti neid plaatideks ja vaskplekiks. Sellest valmistati veejõul töötavate haamrikestega rüütlitele turviseid (soomuskaitseid ja nn. raudrüüsid).

Hiljem töötas selles hoones Jauchi paberiveski, pärast Põhjasõda taas katelsepaveski ja alates aastast 1879 G. Froomi villakraasimise ja -ketramise ning tekkide kudumise töökoda. Aastal 1916 omandas ka selle töökoja Põhja Puupapi- ja Paberivabrik, kes veel nZZdki (kuigi uue — kommunistliku — nime all) kasutab seda hoonet mehhaanikatöökojana.

Jaaniveski kuulus alguses Tallinna pidalitõbiste vendade majale (domus fratum leprosorum), hiljem nn. Jaani seegile. Algul oli veskihoone puust, kuid 1408. aastal ehitati uus kivihoone. Liivi sõja ajal veski hävis, kuid taastati üsna varsti. Jaaniveski jahvatas kahe paari kividega. Viljaveskina ta töötas kuni 1888. aastani, mil ta müüdi koos Tiigiveskiga Ed. Johansonile. Viimane ehitas sinna (nüüdse Maakri, Kaasani ja Paberi tänavate vahele) paberivabriku. See on praegugi alles ja kannab nime — Tallinna Paberivabrik.

Esimese saeveski sai Tallinn 1527. aastal. Hiljem töötas see veski ka püsiürohuveskina, kuid siis jälle saeveskina. Aastal 1687 müüdi see veski valgeparkalile Martin Frieselile, kes rajas siis Härjäapea jõele valgeparkali töökoja, sest ka nahku töödeldi veejõul. Hiljem muutus see parkalitöökoda nahavabrikuks.

Aastal 1866 nahavabrik likvideeriti ja vabriku ruumidesse rajas Tallinna õlletehase omanik J. Pfaff Tallinna esimese mehhaanilise leivababriku. Leivavabrik töötas kuni 1887. aastani, siis müüdi need hooned Ed. Johansonile paberivabriku rajamiseks.

Tallinna kingseppade ameti nahaparkimise töökoda (Gärberhof) asus Härjapea jõel Jaaniveskist allpool, kohal, kus hiljem asus nahavabrik "Union". Vanim teade selle veski kohta pärineb XIV sajandist. Siis tegutses ta viljaveskina. Millal ta Tallinna kingseppade valdusse läks, ei ole teada, kuid XVII sajandil asus sellel kohal kingseppade ameti parkalitöökoda ja suruveski puukoore purustamiseks. Aastal 1877 rajas Th. Grünwaldt sinna moodsa nahavabriku.

Hiljem laiendati seda vabrikut veelgi ning XX sajandi algul oli selle ettevõtte tööstushoonete all juba terve Maakri, Väike-Pääsukese ja Tornimäe tänavate vaheline kvartal. Aastal 1921 moodustati Nahatööstuse Aktsiaselts "Union", kes omandas siis ka Th. Grünwaldti nahavabriku ja rajas selle juurde ka saapavabriku. Nüüd kannab see ettevõte "Kommunaari" nime.

Tiigiveski sai oma nime paistligist. Veski rajati XIII sajandil viljaveskina. Veski kuulus siis Mihkli nunnakloostrile. Aastal 1354 ostis Tallinna raad selle veski kloostrilt. Pärast Põhjasõda töötas Tiigiveski nn. kroonuveskina. Aastal 1828 anti Tiigiveski linnale. Seda kasutati siis viljaveskina kuni 1886. aastani, mil müüdi Tallinna kaupmehele Ed. Johansonile, kes asutas sinna oma paberilao.

Aja jooksul reostus ka veski aastail 1910-11. Sinna veeti peamiselt "Estonia" alusmüüride kaevandi mulda ja muud ehitusprahti. Täidetud maa-maa-alale rajati linna aiand ja puukool, ülejäänud osa korrastati pargiks. Praegu asub endise aiandi ja puukooli alal Vabatahtliku Spordiühingu "Kalev" spordihall.

Kõik need on näited, kuidas Härjapea veejõul töötanud veskid said aluseks Tallinna uutele tööstusettevõtetele, milledest mitmed kuulusid meie omarikluse aastail (ning kuuluvad veel nüüdki) suurtööstuslike ettevõtete hulka. Lisaks oli Härjapea jõgi pikka aega ka selle kandi eeslinna elanikele joogivee allikaks. Vaatamata saastumisele kasutati seda vett kuni 1884. aastani, mil ka eeslinnad said vesivarustuse.

LTE

— — —

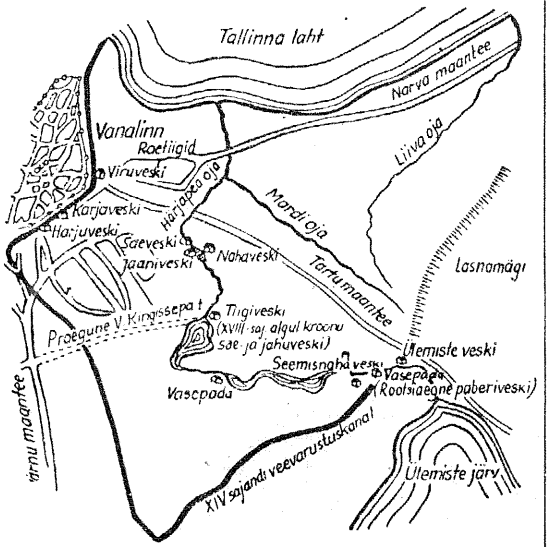

Veskid Härjapea jõel ja veevarustuskanalil.

Marie Loosme in memoriam

Helsingborgis maeti 2. veebruaril Maria Loosme, Eesti Skautlike Noorte Rootsis malevavanem, kuhu omakste ringi olid kogunenud ka skautlike noorte esindajaid: Gdr. Kogu juhataja gdr. Alma Väina, kauaaegne kaastööline juba Eestis skm. Aksel Vaigur Helsingborgi "Kotka" lipkonnast, Skm. Kogu sekretär skm. Heiner ERendi ja Helsingborgi "Virmaliste" lpk. esindaja gdr. Linda Tein, et tuua oma viimased tervitused Skautlike Noorte Rootsis Malevalt, mille vanemaks Maria Loosme on olnud Maleva asutamisest saadik. Oma tagasihoidlikul viisil oli ta kaasas kõigil suurematel üritustel ja kuulus ka Peavanema Fondi juhatusse.

Maria Loosme sündis 19.10. 1895 ja tema surma puhul kirjutab gdr. Alma Väina järgmist:

Meie maleva vanemat gdr. Maria Loosmet ei ole enam meie keskel. Ta väsis oma elurännakul 22. jaanuaril 1974. Marie Loosme oli gaidluse tööga liitunud juba meie vabal kodumaal ning oli Läänemaa Gaidide Maleva vanemaks kuni gaidluse lõpetamiseni vööra võimu poolt. Kodumaal võttis Maria Loosme osa reast laagritest ning oli muuhulgas Paralepa laagris majandusjuhiks. Rootsis oli ta "Saaremaa" laagri vanemaks ja suurlaagri avamisel ütles ta muuhulgas:

Jumalatel andeid palju on,
Nende kätte pandud rööm ja õnn
Kallimat meil kinke polnudki,
Kui et soolt me sündind eestlane!

Mälestame nende sõnadega oma vanemat.

VIRGE HINT
ESNM Rootsis malevajuht

†

Professor

Leo Tiganik

Sünd. 25.11. 1900 Võrus
Surn. 9.2. 1974 Karlstadis

Sügavas leinas

ABIKAASA ja LAPSED
LAPSELAPSED
ÕDE

Matusetalitus toimub laupäeval, 16. veebruaril kell 12 Hammarö kirikus.

†

Oma armast vilistlast

Leo Tiganik'u

mälestab sügavalt leinates

EESTI ÜLIÕPILASTE SELTS

†

Armast sõpra ja kolleegi

Kirill Korszhenevski't

Sünd. 19.9. 1909 Tallinnas
Surn. 2.2.1974 Frankfurtis

mälestavad

PEETER HALDNA
JUHAN KUSLAP
GEORG PÄRNPUU
abikaasaga
SILVI UGANDI
VOLDEMAR ZIMMERMANN
abikaasaga

†

Häid koduküla naabreid

Mari ja Preedik Liblik'ut

leinavad

SOFI ja SALME

†

Head sõpra ja kaasmaalast

Leo Tiganik'u

mälestavad leinas

VAMBOLA KLAUREN
EVALD KÜNNAP
Abikaasaga
JUHAN LIIKANE
abikaasaga
NEEME LINDORG
abikaasaga
MEERI PRUUN
MARTA KOPAMEES
ARTEMI KREEK
perekonnaga
JÜRI MÖLDER
KARL MÖLDER
abikaasaga
AUGUST KRIISA
abikaasaga
JOHANNES RIKAS
abikaasaga
HILDEGARD LAUSING
perekonnaga
LOVISA SANDBERG
perekonnaga
JAAN REBANE
perekonnaga

†

Meie viimset koduhoidjat, kullakallist

Ann Pagil'at

Sünd. Alling

mälestavad leinas

SOFI ja SALME

Joh. 6,47

†

Kaugel sünnikodust Saaremaal Floridas, USA-s surnud armast onu

Kapten

Martin Ader'it

mälestavad leinas

VENNA- ja ÕELAPSED
Rootsis ja kodumaal

Südamlik tänu kõigile, kes minu armsa isa

Johannes Raudmäe

matusetalitusest osa võtsid ja tema viimast rahupaika pärgade ja lilledega kanistasid. Eriline tänu Vabadusristi Vendade Koondisele Rootsis, Eesti Ohvitseride Kogule Rootsis ja Stockholms Läns Blindas Förening'ile.

TÜTAR PEREKONNAGA

Kohalik elu

STOCKHOLM
EFÜR filateelia näitus

EFÜR filateelia näitus, mis toimub Eesti Majas on avatud laup., 23. veebr. kell 12–17.30. Näituse postkontor on avatud kell 13–17. Pühapäeval, 24. veebr. on näitus avatud kell 12–20 ja näituse postkontor kell 13–17.

ESKILSTUNA
EV aastapäev

Vabariigi aastapäeva aktus leiab aset pühapäeval, 24. veebruaril kl. 13 Forsi koguduse majas. Aktus toimub Eskilstuna eesti organisatsioonide ühiskorraldusel.

HALMSTAD
Vabariigi aastapäev

Halmstadi E. Seltsi korraldusel toimub vabariigi aastapäeva tähistamine aktusega ja koosviibimisega ABF:i ruumes laupäeval 23. veebr. algusega kl. 18.30.

Aktusekõneleja Jüri Adila Göteborgist. Soololauludega esineb Helle Peebo Helsingborgist. Deklamatsioone ja sõnalisi ettekandeid seoses president Pätsi 100 a. sünnipäeva mälestamisega. Vabadussõja veteranide asutamine.

Pärast aktust koosviibimine õhtueinega ja kohviga. Loterii. Meeleolu- ja tantsumuusikat Kåge "ühemehe orkestrilt".

HELSINGBORG
EV aastapäev

Maria koguduse majas (S. Storgatan 20) pühapäeval 24.2. kell 13.00. Aktusekõnelejaks on õpetaja Karl Laantee, laulusolistina esineb Helle Gering ja luulet deklameerib pr. Liidia Saarman.

A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja aktsiate väljaandmine.

Oma lapsepõlve mängukaaslast ja nooreea seltsilist, armast

Triina't

mälestab leinas tema II surmaaastapäeval

SOFI

Valmus asetan igal jaanipäeval Su hauale kimbu õitsvaid kodusurnuaia sireleid.

Meie südamlik tänu kõigile, kes minu armsa abikaasa, meie armsa isa ja vanaisa

Jüri Gabriel Poska

matusetalitusest osa võtsid ning soojalt meid meie leinas toetasid.

HELVE POSKA
lastega

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

A.C. Andersson

Begravnings- och Eldbegängelsebyrå

Östra Larmgatan 14, Göteborg
Pöiki vastu NK P-maja

Tel. 031/11 53 06 — 11 90 46
Korter 23 41 52 — 18 69 41

Eriala:
Eestikombelised matusetalitused

Solzhenitsõn . . .

Algus lk 1

Kolmapäeva õhtul teatas ka N. Liidu uudistebüroo Tass, et Solzhenitsõn on välja saadetud ja oma kodakondsuse kaotanud. Lisati juurde, et ülemnõukogu presiidiumi otsuse kohaselt tohib N. Liidust välja sõita ja Solzhenitsõniga ühineda ka tema perekond.

Nobeli laureaadile lähedalseisvad isikud nii Moskvas kui Pariisis märgivad, et Solzhenitsõn häämeelega sooviks jääda elama Rootsi või Norrasse. Pole mingit kahtlust, et Solzhenitsõn külastab Rootsit, sest siin ootavad teda kirjanduseauhinna medal ja diplom. Raha saadeti Rootsi Akadeemia poolt Shveitsi.

Solzhenitsõni abikaasa sõnas, et kirjaniku väljasaatmine ja temalt kodakondsuse äravõtmine on "roim tema tahte vastu, roim mis puudutab tema hinge, keha ja südant".

Solzhenitsõn on Sovjeti ajalooš teine isik, keda on tabanud välj jasaatmine ja kodakondsuse kaotus. Esimene oli Leon Trotski, kes saadeti välja 1929.

Teater. . .

Algus lk 1

di", mis avab perspektiivid selle näidendi viimiseks ka Ameerika mandrile. Teatritrupi "menedzheril" Heino Annikul, kelle teeneks on uued võtted teatri populariseerimisel ja reklaamimisel, on vastavad plaanid kaalumisel.

GÖTEBORG
Ballipildid

Uue-aasta ballipilte on võimalik näha ja tellida Eesti Komitee Göteborgi osakonnast, Eesti Majas, Drottninggatan 27 kuni 15. märtsini esmasp. – reede kl. 10–16 ja teisip. ka kell 16–20. Pildid maksavad 3:- tükk ja maksta tuleb tellimisel.

KUMLA
EV aastapäev

Aktus peetakse 24. veebr. algusega kl. 14 Folkets Husi Gillesaalis koos Kumla Eesti Seltsi ja ERF Kumla osakonnaga. Aktuse köne peab hr. A. Paal ja klaveril hr. Käärma Örebrost. Kavas on veel deklamatsioone ja ühislaule. Kõik nii ligidalt kui kaugelt teretulnud. Sissepääs kõigile tasuta.

LUND
EV aastap. tähistamine

Akadeemiska Föreningi kontsertsaalis (Sandg. 2) laupäeval 23.2. kell 16.30. Kõneleja on õp. Karl Laantee, laulusolist prl. Helle Gering ja luulet deklameerib pr. Liidia Saarman.

Vahetult peale aktust toimub samas Lundi/Malmö piirkondade esindajate valimine Veebruarikomitee esindajate kogusse. Samas toimub ka A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja aktsiate väljaandmine.

Vahetult peale seda algab Rahvapidu kõigile kaasmaalasile Parenteseni killakeldris (S. Esplanaden 30B). Sessepääs 10 krooni (aktus+pidu). Kohvi, einelaud ning baar karastavate jookidega. Tants.

KOPENHAAGEN
EV aastapäev

Skt. Andreas Ordenen (Frederiksbergallé 11, Köbenhavn V) pühapäeval 24.2. kell 18.00. Kõneleja on õp. Karl Laantee, lauluga esineb prl. Helle Gering ja luulet deklameerib pr. Liidia Saarman.

Seltskondlik koosviibimine einelauas. A/S Lõuna-Rootsi Eesti Maja aktsiate väljaandmine.

ÖREBRO
EV aastapäev

Vabariigi aastapäeva tähistatakse Örebro Eesti Seltsi ja ÖEEL koguduse ühiskorraldusel toimuva kontsertjumalateenistusega Olaus Petri kirikus pühapäeval, 24. veebr. kl. 13.30. Teenib praost Koolmeister, orelil Priit Ardna, solist Koidu Ventser. Pärast jumalateenistust ühine kohvilaud Olaus Petri kog. majas. Korraldajad loodavad rohket osavõttu.

EEL KIRIK

STOCKHOLM: Peapiiskoplik kog., peajumalat. 17/2 kl. 14 Jakobis, kog. õp., orelil H. Kiisk, laulur. EV aastapäeva jumalat. 23/2 kl. 13 Jakobis, peapiiskop Veem, õp. Töldsepp, ülempr. Nael. Koor, laululehed.

BORÅS: Carolis jumalat. 17/2 kl. 15, õp. Kodres, laulur.

GÖTEBORG: St. Paulis EV aastap. jumalat. 23/2 kl. 14 tähistatakse ka president Pätsi 100-ndat sünnipäeva. Õp. Wilund, F. Kello, solist, orelil L. Lindblom, laululehed.

GÖTEBORG: Gbg-L.Rootsi kog. EV aastapäeva jumalat. Kristiines 23/2 kl. 15.30, õp. Kool, orelil PG Strömberg, skautl. noorte lipuvalve, laululehed.

HALMSTAD: Olaus Petris EV aastap. jumalat. 24/2 kl. 14, õp. Kool, orelil M. Siilak, laululehed.

NORRKÖPING: Matteuses EV aastap. jumalat. 17/2 kl. 14, õp. Kool, orelil H. Piirimets, kog. koor J. Äro juhat., laululehed.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

GÖTEBORG: Guldhedeni ortodokskirik, EV aastap. jumalat. 24/2 kl. 11, praost Raag.

VÄSTERÅS: Kyrkbacksgårdeni kabelis liturgia armulauaga 17/2 kl. 11, ülempr. Nael.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi Kirik, Brå vallag. 11, 17/2 kl. 10 pühapäevakool, kl. 11 jumalat., Allan Laur, lauluettek. 19/2 kl. 19 palve- ja piiblitund.

STOCKHOLM: Norrmalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37, jumalat. 17/2 kl. 14. Eesti baptism 90 aastat. Külalistena sõnas-laulus Robert ja Elin Rebane.

ESKILSTUNA: Nelipühi Kirik Filadelfia, Smedjeg. 23, jumalat. 17/2 kl. 13, H. Laur abikaasaga Stockholmist.

GÖTEBORG: Blå Bandetis, Erik Dahlbergsg. 10 jumalat. 17/2 kl. 11, kohal vennad.

GÖTEBORG: Smyrna, Parkg. 1, kog. tund 16/2 kl. 14, jumalat. ja pühapäevakool 17/2 kl. 15.

NORRKÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26, vaimulik lauluõhtu 16/2 kl. 18, Lauri noored Stockholmist. 17/2 kl. 13 jumalat., E. Raud jt.

VAJAME MEESTÖÖJÕUDU

kergemale stantsimis- ja pakkimistööle. Töökoht südalinnas.

Lähemaid andmeid annab

ANATOMISKA BANDAGE ab

Västmannagatan 9, Stockholm, tel. 08/11 45 15 (küsida dir. Siim Saare't).

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Televisiooniprogramm

TV Lördag

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
9.30 Tapahtumia. Aktuellt magasin för finskspråkiga.
10.00 Lasten TV: Karbu. Färg. Barnprogram: Björnen. Färg.
10.05 Mustat ja punaiset vuodet. Vuosi 1950. Taavi Jokinen alkoo toteuttaa toiveebsa ha ryhtyy rakentamaan taloa.
De svarta och röda åren. 5. År 1950. Taavi Jokinen gör allvar av sina drömmar och börjar bygga ett hus.
11.00 Start II. Färg. Englanninkielen alkeiskurssi aikuisille. 20. Looking at a Flat.
11.15—11.40 Filma själv. 3. Inspelning. Färg.
12.50 Skid-VM i Falun. Färg. Direktsändning från tävlingen i 70-meters backen. Sven Plex Petersson.
5.00 Tipsextra. Allehanda sport och dagens engelska ligamatch. Färg. Leif Larsson och Bengt Grive.
7.55 Helgmålsringning. Färg.
8.00 TV-nytt, väder.
8.05 Aktuellt i veckan. Färg. Textat.
8.30 Åt Häcklefjäll igen. Färg. 3. Från Vestfirdir till Reykjavik via fågelberget Latrabjarg. Vi följer också med på torskfiske.
9.05 En fot i verkligheten — en i fantasin. Färg. Det första programmet av Beppe Wolgers bygger dels på autentiska intervjuer, dels på citat ur Jean Piagets bok "Barnets uppfattning om världen".
9.30 Nils Nilsson Skum, renägare och konstnär. Färg.
En berättelse om Kebnekaijse-fjällen och renskötselns tusenåriga verklighet. Konstnären Björn Blomberg och fotografen Per Nlia, själv same, redovisar sin uppfattning av Skum som konstnär.
10.00 Opera. Färg. Respektlös operakavalkad av den italienske animatören Bruno Bozzetto.
10.10 Good old days. Färg. Engelsk music-hallunderhållning från City Variety Theatre i Leeds.
11.00 Aktuellt, väder.
11.30 TV-nytt.
11.35—22.25 Vilda vänster: Flodfärden. Färg. Första delen av en amerikansk äventyrsberättelse i två delar ur serien Gunsmoke. Regi: Herb Wallerstein.
I rollerna: James Arness, Jack Elam, Miriam Colon, Clay O'Brien, Patti Cohoon.

TELEVISION 2

7.25 TV-nytt, väder.
7.30 Mumlan. Färg.
8.00 Lördags. Färg.
8.30 Barnen i 47 A — engelsk serie. 2. Dagen efter. Färg.
I rollerna: Christina McKenna, Nigel Greaves, Gaynor Hodgson, Russell Lewis.
9.00 Ute — fritidsmagasin från Luleå. Om skidor och skidåkning.
9.30 Rapport, väder, sport.
9.00 Vem älskar Yngve Frej? Efter en roman av Stig Claesson. Manus och regi: Lasse Forsberg. Färg. s
Medv. Allan Edwall, Bellan Roos, Gus Dahlström, Gunnar Sträät, Janne Carlsson, Christina Stenius, Gunilla Ohlsson-Larsson, Lars Hansson, Lottie Ejebrandt, Olle Andersson, Ing-Margret La ne, Bo Samuelsson. Textat.
1.40 Är det omöjliga möjligt — trots allt? Färg. Uri Geller demonstrerar telepati och psykokinesi.
2.30 TV nytt, väder.
2.35—23.05 Är det omöjliga möjligt — trots allt? Forts. Färg.

TV Söndag

9.30 Jordbruk -74. 1. Ogräs — bekämpning av kvickrot. Färg.
Suomonkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
10.00 Uutisviikko.
Nyhetsveckan.
— Laululle ruvetessa. Suomen
Teatterikoulun kolmannen vuosikurssin iltamat.
Du ska vi sjunga! Underhållning
16.50 "Du kunde väl ha sett dig för!" Det första avsnittet i serien Att se vad andra hör.
17.10 Helen — kvinna av idag. 5. Infiytande. Färg.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Med kyrkbåt till Ljungbergsgården. Färg. Andaktsstund vid sjömännens semesterhem på Tynningö. Reportage av Hans Carlberg och Bengt Jonsson.
18.35 Sånt som barn och vuxna frågar om. Färg. Gustav Jonsson svarar på frågor från vuxna och presenterar vårens förskoleprogram OM.
18.45 Häng med — jorden runt! Färg. Veckofinal, Lennart Swahn och Per-Erik Lindorm.
19.30 Ronden. Epilepsi — den "heliga sjukdomen" eller den hemliga? Färg.
20.00 Magisterns hatt. En serie anekdoter om ett läraroriginal i en skola i slutet av 1880-talets Belgrad. Från den jugoslaviska televisionen.
21.00 Aktuellt, väder.
21.20 TV-nytt.
21.25—21.45 Sportspegeln.

TELEVISION 2

9.50 Skid-VM i Falun. Färg. Direktsändning från herrarnas 30 km. Sven Plex Petersson.
12.30 ca Stäm gitarren. Färg.
12.35 ca Start II. Färg. 19. Sightseeing in London.
12.50—13.10 ca Spela gitarr med Uffe och Tabbe. Färg.
13.20—16.00 Skid-VM i Falun. Färg. Direktsändning från den kombinerade tävlingen i 70-metersbacken. Sven Plex Petersson.
16.55 Musik i tvåan: Clas Pehrsson, blockflöjtist. Färg.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Kungen som frös. Dockfilm från Ungern. Färg.
17.50 ca Prinsessan som kunde se allting. Tecknad film från Ungern. Färg.
18.00 Sant och sånt.
18.30 Bra att veta. Så cyklar man i trafiken. Färg.
18.40 XPZ — tecknad serie av Eric M. Nilsson. 5. Kvalitet. Färg.
19.00 Jerusalem — helig stad i brännpunkten av Peter Sturken, amerikansk filmfotograf. Färg.
19.30 Rapport med väder och sport.
20.10 Dans på logen med Thore Skogman, Ann Louise Hansson och Egon Larsson. Färg.
21.00 Utmaningen: Rädslan för kärleken. Färg.
I tre Utmaningar diskuteras tre former av rädsla — rädslan för kärleken, rädslan för folkviljan och rädslan för dom andra. I det första programmet om gammalt och nytt hyckleri och kärlekens mekanisering. Inge och Sten Hegeler utmanas av författarna P. O. Enquist och Lars Gustafsson. TV-programmet följs upp i ljudradions P1 med ett telefonväktarprogram. Programledare: Per-Arne Axelsson.
22.00—22.05 TV-nytt, väder.

TV Måndag

Skol-TV:
8.30—8.50 Nat kunskap. 6. Vågor och vågutbredning. Gymnasiet.
9.00—9.10 Switch on! 21. Lågstadiet.
9.20—9.35 I Sovjetunionen. 1. De stora avstånden land. Mellanstadiet.
11.00 Stäm gitarren. Färg.
11.05—11.25 Spela gitarr med Uffe och Tabbe. Färg.
16.30—16.50 Halvfem med Päron. Färg.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Pojkarna på Flaxton. Färg.
I rollerna: Andrew Packett, Philip Baldwin, Victor Winding, Joanna Jones.
18.30 Sveriges VM-magasin. Färg.
19.30 Den nye järnvägaren. Färg. Manus: Brian Phelan.
I rollerna: Peter Vaughan, Dennis Waterman, Victor Maddern.
Musiken och vi:
20.35 "Vi har också ett värde i detta stora land. . ." Färg. Om zigenare i Finland och deras vistraditioner.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—21.45 Häng med! Färg.

TELEVISION 2

9.50—11.30 ca Skid-VM i Falun. Färg. Direktsändning från den kombinerade tävlingen över 15 km. Sven Plex Petersson.
11.50—12.45 ca Skid-VM i Falun. Direktsändning från damernas 5 km. Sven Plex Petersson. Färg.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Herr Ingentings funderingar — dockspel av Staffan Westerberg. Färg. 1. I en ask, i en ask, i en ask.
18.00 Vi äro musikanter. Färg. Musiklek med Ulf G. Ahslund, Clas Pehrsson och några till.
18.30—18.50 "Teckenspråket är inte konstigt". Textat.
18.55 Anslagstavlan. Färg.
19.00 TV 3 — folkets kanal. Färg. TV 3 kan innehålla nästan vad som helst. Kom till oss i studion och vädra dina åsikter, sjung, deklamera, visa bilder, dansa, jonglera eller gör något annat.
19.20 Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt, Allehanda.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Svenska band: Blåblus från Stockholm. Färg.
20.20 Naturfrågan. Färg. Tvekamp mellan naturkännare. Tävlingen leds av lundaprofessorerna Carl H. Lindroth och Staffan Ulfstrand.
20.55 Anslagstavlan. Färg.
21.00 Bakom rubrikerna. Då mals allt i samma press. Spekulationer kring morgondagens tidning.
21.40—21.45 TV-nytt, väder.

TV Tisdag

skol-TV:
10.00 Switch on! 21. Lågstadiet.
10.10—10.30 I Bergslagen. 1. På Bergslagsströmmengenom Järnbäraland. Mellanstadiet.
11.00—11.15 Start II. Färg. Engelska för vuxna. 20. Looking at a Flat.
Skol-TV:
12.20—12.40 De båda världskrigens tid. 1. Mellankrigstiden — 20-talet. Högstadiet.
16.30—17.00 Halvfem: Tisdagskul med teckenspråk. Färg.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Ventilen. Färg.
18.30 Sveriges VM-magasin. Färg.
19.30 Nå'n idé med fritid? — om aktivitet och passivitet i kommuner och föreningar av Torbjörn Wiléen. Färg.
20.10 Musiken och vi: I folkets mun. Färg. Ur den italienska serien med tonsättaren och musikern Luciano Berio.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—21.45 Häng med! Färg.

TELEVISION 2

9.50—11.30 ca Skid-VM i Falun. Färg. Direktsändning från herrarnas 15 km. Sven Plex Petersson.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Herr Ingentings funderingar — dockspel av Staffan Westerberg. Färg. 2. När man tänker på någon, blir det strax litet varmare.
18.00 Start II. Färg.
18.15 Stäm gitarren. Färg.
18.20—18.40 Ta ton: Spela gitarr och blockflöjt med Uffe och Clas. Färg.
18.55 Puttes tips. färg.
19.00 TV 3 — folkets kanal. Färg.
19.20 Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt, Allehanda.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Onedin linjen. 2. Konflikten. Färg.
20.50 Sånt som barn och vuxna frågar om. Färg. Gustav Jonsson svarar på frågor från vuxna och presenterar vårens förskoleprogram OM.
21.00 DDR — vårt okända grannland i söder. Färg. Introduktion till en serie om Tyska Demokratiska Republiken.
21.20 Vårt okända grannland i söder: "När det krävs av mig ställer jag upp. . ." Klaus Felber som är kraftledningsmontör från DDR, berättar om sej själv, sitt liv och sina ståndpunkter. Färg.
21.40—21.45 TV-nytt, väder.

TV Onsdag

Skol-TV:
9.00—9.20 1900-talslitteratur: Ensamhet och gemenskap. 1. Ett TV-spel: Ur Cathy kom hem. Gymnasiet.
11.00—11.20 "Teckenspråket är inte konstigt". Textat.
11.30—11.55 Filma själv 3. Inspelning. Serie för 8 mm-filmare. Färg.
Skol-TV:
13.10—13.30 Allmän fysik. Gymnasiet. Färg.
16.30 Halvfem: Maskrosor. Maud Reutersvärd berättar. Färg.
16.35—16.55 ca Sagor från en trädgård. Färg.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Vår fantastiska värld. Färg.
18.30 Sveriges VM-magasin. Färg.
19.30 Albert och Herbert. 6. Auktionen. Färg.
Medv: Sten-Åke Cederhök, Lennart Lundh, Ingalill Söderman, Rune Olson, Ulf Qvarsebo, m fl.
20.00 Vinterberättelsen. Christer Persson läser en nyskriven novell. Färg.
20.30 Vinterkväll. Det nya landskapet. Färg.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—21.45 Häng med! Färg.

TELEVISION 2

9.50—11.30 Skid-VM i Falun. Färg. Direktsändning från damernas 10 km. Sven Plex Petersson.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Herr Ingentings funderingar. 3. Fundersamson drömmer om sina leksaker. Färg.
18.00—18.40 Bakom rubrikerna. Spekulationer kring morgondagens tidning.
18.55 Start II. Övningsprogram 20. Färg.
19.00 TV 3 — folkets kanal. Färg.
19.20 Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt, Allehanda.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Fiskeläget av Bo Sigvard Nilsson och Arne Pettersson. Del 3. Färg.
Medverk. Olof Huddén, Emy Storm, Jonas Falk, Niklas Falk, Gunilla Olsson, Otto Odenbratt, Gunnar Ekvall, Stig Johanson, Else Marie Brandt, m fl.
21.00 Vårt okända grannland i söder: Jag är medborgare i DDR. Den västtyska författarinnan Erika Runge har samlat en serie personporträtt från en östtysk fabrik. Färg.
21.40—21.45 TV-nytt, väder.

TV Torsdag

Skol-TV:
9.20—9.40 I Sovjetunionen. 2. På en kolchos i Uzbekistan. Mellanstadiet.
11.00—11.15 En Francais II. 19. Les lunettes astronomiques. Färg.
Skol-TV:
12.00—12.15 I Sverige idag. 2 Vad får vi för våra skattepengar? Lågstadiet.
12.20—12.35 Föda, kläder och bostäder. 3. Klädmod och motmod. Mellanstadiet.
16.30 Halvfem: Hemma hos Elsa. 1. Elsa går opp. Färg.
16.40—16.55 Dick och katten. Engelsk tecknad folksaga. Färg.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Barnjournalen. Färg.
18.30 Sveriges VM-magasin. Färg.
19.30 Helen — kvinna av idag. 6. Den andra kvinnan. Färg.
20.20 Musiken och vi: Musik på krogen. Färg.
20.30 Insyn: Vem bestämmer i Emmaboda? Färg. Det frågar sig folket i Emmaboda sedan den franska multijätten Saint Gobains tilltänkta köp av ortens glasverk skapat oro inför framtiden. Emmabodas andra storföretag Stenberg-Flygt ägs redan av det omdiskuterade ITT.
Lars Sindeby och Sören Larsson belyser den multinationella problematiken i Emmaboda — och New York.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35—21.45 Häng med! Färg.

TELEVISION 2

12.50—15.15 Skid-VM i Falun. Direktsändning från herrarnas stafett 4 x 10 km. Färg. Sven Plex Petersson.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Herr Ingentings funderingar. 4. Den lilla melodin Lillson. Färg.
18.00 I naturen med Nils Dahlbeck. Färg.
18.30 Jordbruk 74. 2. Ogräs — tistel och flyghavre. Färg.
19.00 Riksblandning.
19.20 Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt, Allehanda.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Insändaren. Textat.
20.30 De tre från Haparanda. 2. Haparanda — Stockholm. Färg.
I rollerna: Stefan Ekman, Ernst-Hugo Järegård, Hans Ernback, Gunnar Schyman, Jan-Erik Lindqvist, Matti Mikkolainen, Lil Terselius.
21.00 Vårt okända grannland i söder: Jag är medborgare i DDR. Del 2. Färg.
Den västtyska författarinnan Erika Runge har samlat en serie personporträtt från en östtysk fabrik.
21.40—21.45 TV-nytt, väder.

TV Fredag

Skol-TV:
10.10—10.30 I Bergslagen. 2. Hur malmklump blev cykelskruv. Mellanstadiet.
16.30—17.00 Halvfem: Ett sån't djur. Färg.
17.25 Tapahtumia. Aktuellt magasin för finskspråkiga.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Till häst: Galopp. Färg.
18.30 Sveriges VM-magasin. Färg.
19.20 Två kvinnor. Italiensk—fransk långfilm från 1960. Regi: Vittorio De Sica.
I rollerna: Sophia Loren, Jean-Paul Belmondo, Eleanora Brown.
21.00 Aktuellt, väder.
21.30 TV-nytt.
21.35 I blickpunkten. Färg. Aktuellt utrikespolitiskt magasin.
22.05—23.05 ca I morron e de lörda. Musikalisk föreställning från restaurang Swing Inn i Malmö. Färg. Värd: Östen Warnerbring. Gäster bl a Theis-Nyegaards dixielandband med Wild Bill Davison.

TELEVISION 2

17.00 Barn i England. 1. Susan och hennes familj. Textat.
17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Herr Ingentings funderingar. 5. Man vill ha det största, men bryr sig mest om det minsta. Färg.
18.00 Svältande savann. Färg. Tangosi, tuaregkvinna från Kebal i Mali, har vandrat till fots med sina barn och kreatur drygt 60 mil för att finna vatten och gräs. Men bara mötts av torrare och torrare mark.
18.30 Kejarens spion. 7. . . . en liten by utan betydelse. . . Färg.
I rollerna: Jacques Fabbri, Andrée Boucher, Roger Carel, William Sabatier m fl.
19.20 Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt, Allehanda.
19.30 Rapport med väder.
20.00 Badlivet vid Aspen. Färg. I solsken och regn bland picknick-korgar, mygg, bajsande barn och helt vanliga människor vid stranden av en svensk badsjö sommaren 1973, när ännu ingen drömde om att det skulle bli energikris till vintern.
20.30 Människor på Önn. Färg. Reportageserie från Strömsund av Beppe Wolgers.
21.00 Men pappa då. . . Engelsk komediserie med Patrick Cargill. Färg.
21.25 Anslagstavlan. Färg.
21.30 Vårt okända grannland i söder: Skördetid. Berättelser från byn Hohenselchow i DDR. Prisbelönt östtysk dokumentärfilm om människorna på ett jordbrukskooperativ.
22.15—22.20 TV-nytt, väder.